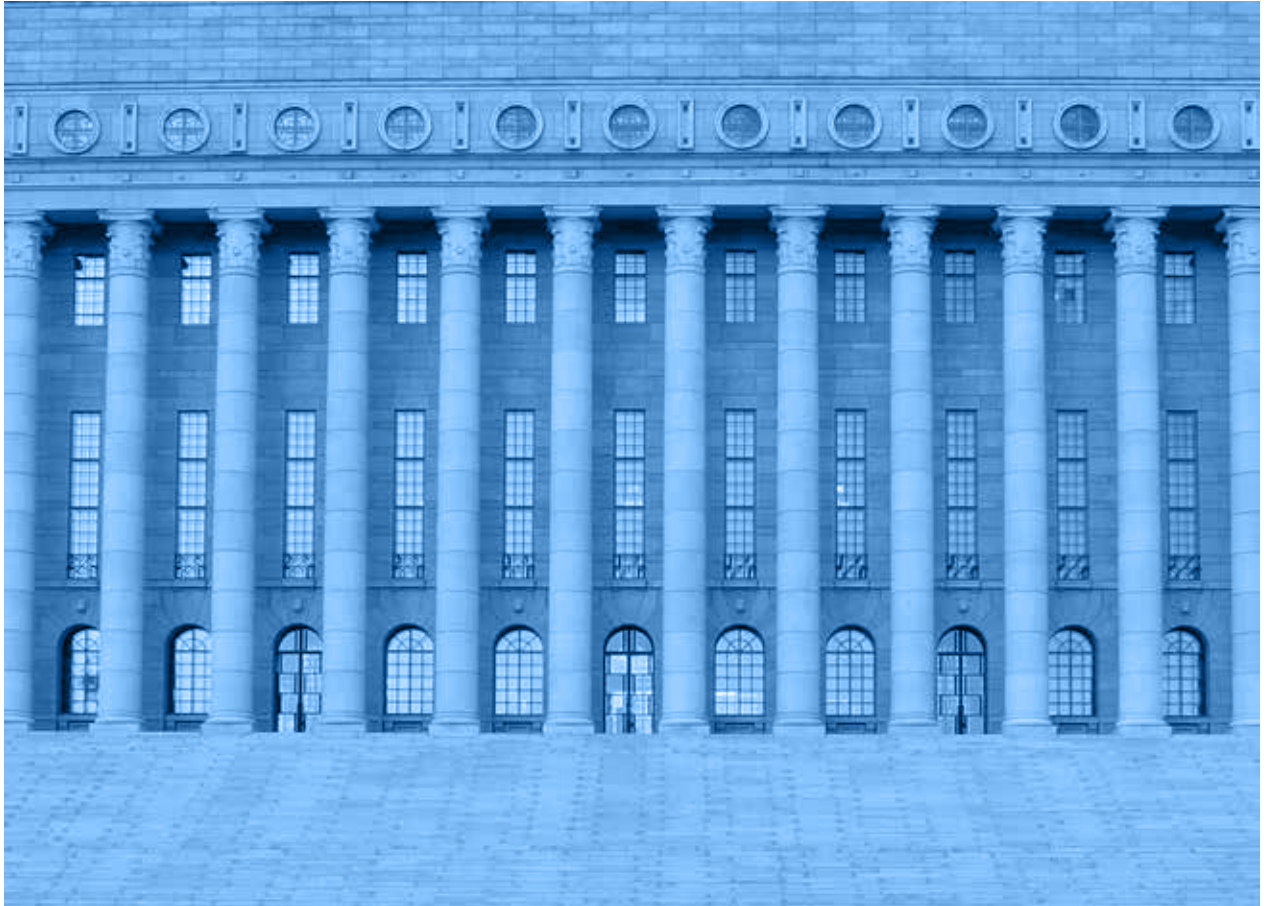

SUOMEN
PERUSTUSLAKI
JA EDUSKUNNAN
TYÖJÄRJESTYS

Suomen perustuslaki

(731/1999, sisältää muutokset 1112/2011,
jotka tulivat voimaan 1.3.2012)

ja

Eduskunnan työjärjestys

(40/1999, sisältää muutokset 895/2012,
jotka tulivat voimaan 1.1.2013)

Eduskunta
2013

Kannessa Eduskuntatalon julkisivu.

Julkaistu oikeusministeriön ja Edita Publishing Oy:n luvalla.

ISBN 978-951-53-3494-7 (nid.)

ISBN 978-951-53-3495-4 (PDF)

Erweko Oy

Helsinki 2013

Sisällys

Vuoden 2000 perustuslaki – jatkuvuutta ja vahvistuvaa parlamentarismia, Mikael Hidén	5
Suomen perustuslaki 11.6.1999/731	13
1 luku Valtiojärjestyksen perusteet	14
2 luku Perusoikeudet	16
3 luku Eduskunta ja kansanedustajat	22
4 luku Eduskunnan toiminta	25
5 luku Tasavallan presidentti ja valtioneuvosto	32
6 luku Lainsäädäntö	37
7 luku Valtiontalous	40
8 luku Kansainväliset suhteet	44
9 luku Lainkäyttö	47
10 luku Laillisuusvalvonta	49
11 luku Hallinnon järjestäminen ja itsehallinto	53
12 luku Maanpuolustus	55
13 luku Loppusäännökset	56
Eduskunnan työjärjestys	59
1 luku Valtiopäivät	60
2 luku Eduskunnan valitsevat toimielimet	61
3 luku Asiain vireilletulo valtiopäivillä	67
4 luku Asiain valmistelu täysistunnolle	72
5 luku Asiain käsittely täysistunnossa	77
6 luku Valtiopäiväasiakirjat	85
7 luku Eduskunnan hallinto	87
8 luku Erinäisiä säännöksiä	89
9 luku Voimaantulo	91

Vuoden 2000 perustuslaki – jatkuvuutta ja vahvistuvaa parlamentarismia

”Koska sen jälkeen kuin Suomi on tullut riippumattomaksi, täysivaltaiseksi valtioksi, on käynyt tarpeelliseksi kehittää ja vakaannuttaa sen valtiosääntöä uusilla perustuslain säännöksillä, jotka, samalla kuin ne takaavat valtiovallalle tarpeellisen lujjuuden, laajentavat kansaneduskunnan oikeuksia ja turvaavat kansalaisten oikeutta ja lainalaista vapautta, vahvistetaan täten.....”

(Vuoden 1919 Hallitusmuodon, itsenäisen Suomen ensimmäisen perustuslain, johtolauseen alku.)

Perustuslait heijastelevat, vakiinnuttavat ja muokkaavat yhteiskunnan julkisen toiminnan organisoitumista, toimivaltasuhteita ja rajoja. Perustuslait – myös murrosvaiheissa syntyneet – kantavat säätämisvaiheen tavoitteiden ohella monella tapaa mukanaan maan historiaa ja poliittista kulttuuria. Myös sillä perustuslailla, jonka joulukuussa 1917 itsenäiseksi julistautunut Suomi sai säädetyksi puolitoista vuotta myöhemmin, heinäkuussa 1919, oli pitkät merkittävät juuret alueen ja maan poliittisessa historiassa. Uuden tasavallan perustuslakien – niissä ilmenevien valintojen – ymmärtämiseksi on lyhyt katsaus historialliseen taustaan paikallaan.

Piirtoja taustasta

Vuosina 1808–1809 Ruotsin ja Venäjän välillä käytyyn sotaan saakka Suomi oli osa Ruotsin kuningaskuntaa. Maa oli kuningaskunnan elimellinen osa, jossa olivat voimassa kuningaskunnan lait ja jota hallinnoitiin osana kuningaskuntaa. Tätä valtiollisen kehityksen kannalta oleellista seikkaa ei muuta se, että jo sellaiset seikat kuin välillä oleva Pohjanlahti ja väestön erilainen kielellinen tausta loivat tosiasiallista erityisyyttä Suomen alueen asemaan kuningaskunnassa. Tältä Ruotsin vallan ajalta jäi suomalaisen yhteiskuntaan sen myöhemmän valtiollisen kehityksen kannalta merkittävä perintö.

Sisällöllisesti oleellista oli, että maassa oli vapaa talonpoikaisto ja neljän säädyn muodostamilla valtiopäivillä oli erityisesti lakien säätämisessä tunnustettu asema. Sisällöllisesti tärkeää oli myös se, että maassa oli 1700-luvulla jo vakiintunut käsitys maan ylintä hallitsemista ja valtiopäiväsäätyjen asemaa koskevien erityisten lakien tarpeesta ja tällaisten lakien erityisestä ”perustuslaillisesta” asemasta. Suomen tulevan hallinnon ja aseman kannalta konkreettisesti merkittävää oli maan lainsäädännön tila Ruotsin vallan ajan lopulla. Vuonna 1734 oli säädetty Ruotsin valtakunnan

yleinen laki, joka ajantasaisena koodeksina kattoi kaikki muut kuin hallitsijan asemaa ja perimysjärjestystä sekä valtiosäätyjä koskevat asiat. Perustuslaillisina säädöksinä oli voimassa vuonna 1772 säädetty Hallitusmuoto – asiallisesti maan yleinen perustuslaki – sekä sitä täydentävä, 1789 säädetty Yhdistys- ja vakuuskirja. Nämä perustuslakiasiakirjat antoivat hallitsijalle hyvin vahvan aseman.

Vuosina 1808–1809 käytiin Venäjän ja Ruotsin välillä – yhtenä sivustaoperaationa Napoleonin ja Englannin välisessä välienselvittelyssä – Suomessa sota, jonka lopputuloksena Ruotsi joutui luovuttamaan Suomen alueen Venäjälle. Maata ei otettu uutena elimellisenä osana keisarikuntaan, vaan se liitettiin keisarikuntaan suuriruhtinaskuntana, jonka hallitsijana oli keisari ja jota hallittiin sen omien lakien nojalla. Syyt tällaisen autonomisen aseman antamiseen valloitetulle maalle olivat poliittisissa arvioissa, mutta järjestelyyn päättämiseen osaltaan kai myötävaikuttivat myös se, että maassa voimassa olleet edellä mainitut perustuslait osoittivat hallitsijalle laajat valtuudet. Nämä Ruotsin vallan aikaiset, 1772 ja 1789 säädetty perustuslait olivat Suomessa perustuslakeina voimassa itsenäistymiseen – muodollisesti vuoden 1919 Hallitusmuodon säätämiseen – saakka.

Aikaa, jonka Suomi kuului suuriruhtinaskuntana Venäjän keisarikuntaan (1809–1917) kutsutaan Suomessa yleisesti autonomian ajaksi. Keisarikunnan pääkaupungin halussa noudattaa Suomen omia perustuslakeja ja maan yleistä lakia oli erilaisia vaiheita. Yleisesti ottaen perustuslain määräyksiin kuitenkin pitäydyttiin autonomian aikana ja viranomaiset noudattivat maan omia lakeja. Autonomian aika oli maan yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen, julkisten instituutioiden ja kulttuurin kehittymisen ja kansallisen identiteetin muodostumisen kannalta hyvin tärkeää aikaa. Tässä voidaan kuitenkin rajoittaa erikseen viittamaan vain pariin seikkaan maan perustuslakeihin liittyvässä kehityksessä.

Ruotsin vallan aikaisten perustuslakien muuttamiseen ei autonomian aikana syntynyt poliittisia edellytyksiä. Kotimaisesta kansanedustuslaitoksesta saatiin kuitenkin säädetyksi kaksikin erillistä perustuslakia. Vuoden 1869 valtiopäiväjärjestys – ensimmäinen todella suomalainen perustuslaki – rakentui vielä neljän säädyn edustukselle. Tästä jo vanhentuneesta ja epädemokraattisesta järjestelmästä siirryttiin yhdellä hyppäyksellä erittäin kansanvaltaiseen edustuslaitokseen, kun Suomelle onnistuttiin vuonna 1906 – Venäjän ollessa Japanin sodassa kärsittyjen tappioiden ja yleislakon jäljiltä heikkoudentilassa – säätämään uusi valtiopäiväjärjestys, jossa edellytettiin yksikamarista kolmeksi vuodeksi valittavaa eduskuntaa ja yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuvia vaaleja. Uudistuksen radikaalisuutta osoittaa myös se, että naiset saivat ensimmäisten joukossa maailmassa sekä äänioikeuden että vaalikelpoisuuden ja että jo ensimmäisissä vaaleissa vuonna 1907 valittiin 200-jäseniseen eduskuntaan 19 naista. Kaikessa demokraattisuudessaan ei uusi valtiopäiväjärjestys kuitenkaan muuttanut sitä hallitsijan asemaa, joka keisari-suuriruhtinaalla oli vanhojen ruotsinvallan aikaisten perustuslakien mukaan. Uusi ja hyvin tiedostettu kansanvaltaisuus kuitenkin tosiasiaa merkittävästi vahvisti kansanedustuslaitoksen roolia. Oleellista kaiken aikaa oli, että keisari ei Suomessa hallinnut itsevaltiaana kuten Venäjällä, vaan perustuslaillisena monarkkina.

Itsenäisen maan perustuslait

Maan itsenäistyminen vuonna 1917 merkitsi valtiollisen Venäjältä irrottautumisen mukana tietysti myös institutionaalista irrottautumista keisarikunnan hallitusko-neistosta ja niistä muodoista, joissa monarkki oli toiminut maan hallitsijana. Uuden valtiosäännön kehittämisessä ja uuden perustuslain laatimisessa oli kuitenkin suuressa määrin myös kysymys jatkuvuudesta. Perustuslaeista johtuvan ”lähtötilanteen” piirteitä voidaan lyhyesti kuvata seuraavasti. Kansanedustuslaitoksesta, sen muodostamisesta ja toiminnasta, oli voimassa uusi hyvin kansanvaltaiseksi koettu perustuslaki, vuoden 1906 valtiopäiväjärjestys. Hallitusvallan valtuudet ja myös kansanedustuksen rooli määriteltiin kahdessa vanhassa vuosilta 1772 ja 1789 olevassa perustuslaissa, jotka antoivat hallitsijalle laajat valtuudet. Hallitsijan edustajana maassa oli kenraalikuvernööri. Maan konkreettista hallintoa johti hallitsijasta riippuvainen keisarillinen senaatti. Lait valmisteltiin senaatissa, ne vaativat eduskunnan hyväksymisen ja lopullinen hyväksyminen tai hylkääminen oli hallitsijan varassa. Perustuslakeihin ei sisältynyt mitään varsinaista perusoikeussäännöstöä yksilöiden oikeuksista.

Maan itsenäiseksi tulon ei katsottu vaativan kiireellisiä muutoksia vuoden 1906 valtiopäiväjärjestykseen. Yksi periaatteellisesti hyvin merkittävä muutos on kuitenkin mainittava. Parlamentarismin periaate – vaatimus, että maan hallituksen jäsenten on nautittava kansanedustuslaitoksen luottamusta – ei ollut lainkaan soveltunut hallitsijasta riippuvaan keisarilliseen senaattiin. Parlamentaarisen luottamuksen vaatimus tuotiin nyt maan valtiosääntöön valtiopäiväjärjestykseen vuoden 1917 viimeisenä päivänä tehdyllä muutoksella. Uuden valtiosäännön keskeiset asiat määrittelevä perustuslaki on kuitenkin uusi Hallitusmuoto, joka vahvistettiin heinäkuussa 1919. Hallitusmuodossa omaksutuista keskeisistä valtiosääntöratkaisuksista on syytä todeta seuraava.

Keskeinen ja ehkä eniten erimielisyyttä aiheuttanut kysymys oli hallitusvallan järjestely. Merkittävää kannatusta oli niin monarkialla kuin tasavallallakin. Valtiomuotokysymykseen kietoutui kysymys siitä, kuinka vahvaksi hallitusvalta tulisi järjestää. Lopputuloksena oli tasavalta, jossa presidentillä oli perustuslain mukaan laajat itsenäiset valtuudet ja jossa presidentti kyllä oli sidottu yhteistoimintaan maan yleisestä hallinnosta vastaavan ja parlamentille vastuullisen hallituksen kanssa, mutta saattoi käyttää toimivaltaansa vastoin hallituksen kantaa. Järjestelmässä oli siis tavallaan yhdistetty kaksi toisilleen vierasta elementtiä – parlamentaarinen hallitustapa ja itsenäinen presidentinvalta. Tällaiseen malliin johtaneita erilaisia poliittisia ja historiallisia syitä ei tässä voida tarkastella. Eräisiin monesti esitettyihin seikkoihin voidaan kuitenkin lyhyesti viitata. Maassa talvella 1918 käydyssä raskaan sisällissodan kokemukset korostivat lujan hallitusvallan merkitystä ja parlamentista riippuvaista hallitusta ei kaikissa ryhmissä pidetty tässä suhteessa riittävänä ratkaisuna. Uuden perustuslain säätäjillä oli autonomian ajalta myös kokemuksia ”mallista”, jossa merkittävät ratkaisut teki valtionpäämies ja lisäksi oli senaatti, joka toimi sekä hallitsijan päätösten valmistelijana että jokapäiväisestä hallinnosta vastaavana kotimaisena hallituksena. Viime vuosisadan alun Euroopassa ei myöskään ollut mitenkään erikoista, että kirjoitettu valtiosääntö osoitti merkittäviä valtuuksia valtionpäämiehelle.

Hallitusmuodon mukaan presidentti antoi hallituksen lakiesitykset eduskunnalle ja päätti eduskunnan hyväksymien lakien vahvistamisesta – tai vahvistamatta jättämisestä, jolloin laki palautui eduskuntaan vaalien jälkeen uudelleen käsiteltäväksi. Presidentti antoi hallinnolliset säädökset lakien täytäntöönpanosta, antoi talousarvioesitykset eduskunnalle, nimitti ja vapautti hallituksen jäsenet, saattoi hajottaa eduskunnan ja määrätä ennenaikaiset vaalit toimeenpantavaksi ja nimitti koko ylimmän virkakunnan. Presidentti myös määräsi Suomen suhteista ulkovaltoihin ja oli puolustusvoimien ylipäällikkö. Tärkeää oli, että presidentti toimi valtioneuvoston valmistelun pohjalta ja saattoi yleensä käyttää toimivaltaansa vain valtioneuvoston istunnossa. Maan yleisestä hallinnosta huolehtiminen oli valtioneuvoston ja ministeriöiden asia

Hallitusmuodon muusta sisällöstä mainittakoon, että perusoikeuksista oli erillinen luku, jossa ajankohtaan nähden varsin kattavasti turvattiin keskeiset vapausoikeudet kansalaisille. Hallitusmuodossa edellytettiin hallituksen jäsenten nauttivan eduskunnan luottamusta ja turvattiin tuomioistuinten riippumattomuus, kunnallinen itsehallinto ja evankelis-luterilaisen kirkon erityisasema. Kysymys ministerien oikeudellisen vastuun toteuttamisesta jätettiin säädettäväksi erillisessä perustuslaissa. Asiasta annettiin kaksi erillistä lyhyttä perustuslakia vuonna 1922. Maassa oli siis itsenäistymisen jälkeen voimassa neljä perustuslakia: vuoden 1919 hallitusmuoto – *primus inter pares* – vuoden 1922 em. kaksi lakia sekä vuoden 1906 valtiopäiväjärjestys, jossa säänneltiin vaaleihin liittyvät oikeudet ja eduskunnan muodostaminen, eduskunnan organisaatio ja eduskunnan toimintamuodot.

Piirteitä valtiosäännön kehityksestä viime vuosisadalla

Valtiosääntötasoinen normisto voi muuttua sekä perustuslakien muodollisten muutosten että perustuslain soveltamiskäytäntöjen muuttumisen kautta. Soveltamiskäytäntöjen muuttumisen – tai muuttumattomuuden – kannalta mielenkiintoisimmat kysymykset liittyvät jälleen presidentin itsenäiseen toimivaltaan. Kuten myöhempanä tarkemmin esitetään, presidentin toimivaltaa on oleellisesti kavennettu siitä, mikä se alunperin oli vuoden 1919 hallitusmuodon mukaan. Järjestelmän yksi lähtökohta on kuitenkin sikäli muuttumaton, että presidentin katsotaan edelleen voivan tehdä toimivaltaansa kuuluvia ratkaisuja vastoin valtioneuvoston kantaa, jollei perustuslaissa erikseen toisin osoiteta. Tämä pätee siis edelleen, tosin oleellisesti supistuneissa puitteissa. Voidaan kysyä, miksi näin – miksi parlamentarismia painottavassa järjestelmässä presidentin perustuslain mukainen toimivalta ei ole kokonaan parlamentarisoitunut, ts. miksi ei ole joko perustuslain muutoksen taikka tulkintakäsitysten muuttumisen kautta päädytty siihen, että presidentti ei voi enää käyttää perustuslaissa mainittua toimivaltaansa vastoin parlamentaarissa vastuussa olevan hallituksen kantaa.

Poliittiseen historiaan enempää menemättä voidaan tässä viitata joihinkin asiassa myötävaikuttaneisiin seikkoihin. Utta Hallitusmuotoa sovellettiin maan legaalisen poliittisen kulttuurin puitteissa ja tasavallan arvostetun ensimmäisen presidentin, K. J. Ståhlbergin aikanaan 1920-luvulla esittämä lausuma, jonka mukaan

presidentti on sidottu valtioneuvoston jäsenten läsnäoloon, mutta ei heidän mieliteeseensä, sai jotenkin kanonisoidun aseman. Tätä merkittävämpää oli, että presidentin itsenäinen toimivallan käyttö ei koskaan leveällä rintamalla haastanut järjestelmän parlamentaarisia piirteitä, vaan valtioneuvoston kannasta poikkeavat ratkaisut jäivät harvinaisiksi poikkeuksiksi. Pitkän päälle ehkä merkittävin tekijä oli kuitenkin se ulkopoliittikan johtajan ja erityisesti maan idänsuhteiden takuumiehen rooli, joka presidentille muodostui ja vakiintui 1940–1970-lukujen kehityksessä ja jota hallitusjärjestelmän parlamentaariset elementit eivät pyrkineetkään haastamaan.

Presidentti Urho Kekkosen pitkä virassaoloaika (1956–1981) merkitsi presidentin roolin voimakasta korostumista valtiollisessa elämässä. Tämä osaltaan johti presidentin roolia vähentävien perustuslain muutosten tekemiseen 1980- ja 1990-luvulla. Presidentin perättäisten toimikausien mahdollisuus rajattiin kahteen, eduskunnan hajotusoikeuden käyttö sidottiin pääministerin aloitteeseen, lainsäädännöllisen veto-oikeuden merkitystä heikennettiin. Ensin Euroopan talousalueeseen ja heti sen jälkeen Euroopan unioniin liittymisen yhteydessä 1990-luvun puolivälissä siirrettiin presidentin ulkopoliittisen johtovallan piiristä valtioneuvostolle ETA:n ja EU:n päätösten valmistelua ja täytäntöönpanoa koskevat asiat. Tämä siirto, jota on jatkettu vuoden 2000 perustuslaissa, on EU:n merkityksen kasvamisen myötä tiennyt hyvin tuntuva kavennusta presidentin asemaan ulkopoliittikan johtamisessa. – EU-asioiden käsittelyä koskeviin hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen muutoksiin sisältyi myös säännöksiä eduskunnan kytkemisestä mukaan unioniasioiden kansalliseen valmisteluun. Muutokset ovat käytännössä vähitellen johtaneet eduskunnan roolin aktivoitumiseen laajemminkin ulkosuhteita koskevissa kysymyksissä.

Perustuslakeihin viime vuosisadalla tehdyistä muutoksista on joitakin vielä syytä mainita. Vuoden 1906 valtiopäiväjärjestys korvattiin vuonna 1928 uudella valtiopäiväjärjestyksellä, joka ei kuitenkaan tuonut merkittäviä uudistuksia valtiopäivien asemaan ja työskentelyyn. Teknissävyinen, mutta poliittisessa elämässä hyvin merkittävä oli valtiopäiväjärjestykseen vuonna 1954 tehty muutos, jolla vaalikausi pidennettiin kolmesta neljään vuoteen. Vaalikauden pituus ei ole sen jälkeen aiheuttanut keskustelua. Vuonna 1995 uudistettiin koko perusoikeussäännöstö hallitusmuodossa. Periaatteellisesti merkittävintä tässä uudistuksessa oli taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien sisällyttäminen perusoikeusjärjestelmään ja perusoikeuksien suojan ulottaminen – vaali- ja maassaolo-oikeuksia lukuun ottamatta – kansalaisten sijasta kaikkiin yksilöihin.

Vuonna 2000 voimaan tullut perustuslaki

Vuosisadan lopulle tultaessa edettiin maassa jo kovin toisenlaisissa oloissa kuin vuosisadan toisella vuosikymmenellä, jolloin hallitusmuoto säädettiin. Perustuslakinormiston muutostarpeita voitiin hoitaa osittais uudistuksin, mutta suomalaisen perustuslakijärjestelmän eräät erityispiirteet korostivat ajan kanssa aina vain selvemmin tällaisen menettelyn riittämättömyyttä. Yhtäältä oli kysymys siitä, että perustuslain tasoinen normisto oli jaettu kahteen (vuoden 1922 kaksi lyhyttä perustuslakia tässä

sivuuttaen) laajahkoon perustuslakiin, mittavat normimuutokset edellyttivät usein muutoksia sekä hallitusmuotoon että valtiopäiväjärjestykseen ja samaa asiakokonaisuutta koskevien säännösten istuttaminen kahteen erilaiseen säädökseen teki perustuslaintasaisen säätelyn selkeyden säilyttämisen hyvin vaikeaksi. Toisaalta oli kysymys siitä, että valtiopäiväjärjestys oli hyvin yksityiskohtainen ja menettelytapojen ja organisaation tarkka säätely perustuslain tasolla selvästi hankaloitti eduskunnan toimintamuotojen kehittämistä.

Puolivälissä 1990-lukua oli aika sitten kypsä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta esitti erään perustuslakien osittaisuudistuksen yhteydessä 1995, että valtioneuvoston tulisi käynnistää valtiosäännön uudelleenkirjoittamistyö, jonka tavoitteena tulisi olla, että maan silloiset perustuslait on vuonna 2000 koottu yhteen yhtenäiseen perustuslakiin. Uuden lain valmistelussa ja käsittelyssä edettiin tämän jälkeen ripeästi niin, että uusi yhtenäinen perustuslaki saatiin lopullisesti säädetyksi ja vahvistetuksi kesäkuussa 1999 ja laki astui voimaan 1.3.2000.

Uuden perustuslain keskeinen anti suomalaiselle valtiolliselle järjestelmälle voidaan jakaa kolmeen asiaan. Pitkän päälle tärkeää on, että useammasta perustuslaista muodostuneen ja osittaisuudistusten myötä jo hyvin vaikeaselkoiseksi tulleen kokonaisuuden sijaan on saatu yhtenäinen, selkeä ja ymmärrettävällä kielellä kirjoitettu uusi perustuslaki. Tärkeää on myös se, että perustuslaki on pyritty kirjoittamaan parlamentin ja sille vastuullisen hallituksen asemaa vahvistavassa hengessä. Tässä suhteessa keskeisiä muutoksia ovat hallituksen muodostamisen siirtäminen eduskunnan asiaksi ja asiallisesti ottaen kokonaan pois presidentin vaikutuspiiristä sekä hallituksen esitysten (lakeja, budjettia ja valtiosopimuksia koskeva esitykset eduskunnalle) antamisen tekeminen viime kädessä valtioneuvoston kannasta riippuvaksi. Merkittävää on myös se, että eduskunnan toimintamutoja ja organisaatiota koskevaa säätelyä perustuslain tasolla on oleellisesti kevennetty ja siirtämällä eduskunnan toiminnan säätelyä vastaavasti eduskunnan omaan työjärjestykseen on tosiasiaa vahvistettu eduskunnan autonomiaa omissa asioissaan.

Uusi perustuslaki on nyt ollut voimassa runsaat kymmenen vuotta. Vuonna 2011 säädetyllä lailla, joka tuli voimaan 1.3.2012, on perustuslakiin tehty joukko muutoksia. Muutoksiin sisältyy mm. säännös siitä, että Suomi on Euroopan unionin jäsen, sekä säännös kansalaisaloitteesta, jonka vähintään 50 000 äänioikeutettua voi tehdä eduskunnalle lain säätämistä koskevassa asiassa. Konkreettisesti merkittävimpiä ovat kuitenkin eräät muutokset, joilla on vuoden 2000 perustuslain säätämisesä vaikuttanut linjaa jatkaen edelleen vahvistettu parlamentin ja sille vastuullisen hallituksen asemaa. Hallituksen esitykset – jotka koskevat lakeja, budjettia tai valtiosopimuksia – eduskunnalle ja hallituksen kertomukset eduskunnalle antaa nyt valtioneuvosto, kun niiden antaminen tähän asti on kuulunut tasavallan presidentille. Perustuslaissa säädetään nyt nimenomaisesti, että Suomea edustaa Euroopan unionin huippukokouksissa pääministeri. Presidentin mahdollisuutta poiketa päätöksissään valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta on nyt rajoitettu lähinnä ulkopo-

litiikan johtamista koskevista kysymyksissä niin, että valtioneuvosto voi, jos presidentti ei hyväksy sen ratkaisuehdotusta, halutessaan hankkia asiassa eduskunnan kannanoton.

Eduskunnan työjärjestys

Vuoden 1906 valtiopäiväjärjestyksen myötä tapahtunut siirtyminen säädyittäin toimivista valtiopäivistä yksikamariseen edustuslaitokseen merkitsi myös toimintamuotojen yksityiskohtaisemman sääntelyn yhtenäistymistä. Valtiopäiväjärjestyksen mukaan eduskunta vahvisti puhemiesneuvoston ehdotuksesta enemmistöpäätöksellä ohjesääntömääräykset, joita tarvittiin eduskuntatyön järjestelyssä. Työjärjestys vahvistettiin vuoden 1907 valtiopäivillä. Vuoden 1928 valtiopäiväjärjestyksen säätämisen yhteydessä valmisteltiin ja päätettiin myös uusi työjärjestys, joka tuli voimaan yhdessä uuden valtiopäiväjärjestyksen kanssa. Työjärjestysten sisältöä voidaan luonnehtia tekniseksi. Periaatteellisesti merkittävänä seikkana voidaan mainita kummankin työjärjestyksen loppusäännös, jonka mukaan työjärjestystä oli noudatettava, kunnes eduskunta oli päättänyt muutoksen tai lisäyksen siihen. Säännös merkitsi sitä, että eduskunta ei voinut yksimielisenäkään suoraan poiketa työjärjestyksen säännöksestä, vaan työjärjestyksen kyseistä kohtaa oli ensin – enemmistöpäätöksellä – asianmukaisesti muutettava.

Vuoden 2000 perustuslakiuudistuksessa tapahtunut luopuminen eduskunnan toimintaa erikseen säätelevästä perustuslaista, valtiopäiväjärjestyksestä, ja siirtyminen yhteen yhtenäiseen perustuslakiin merkitsi, kuten edellä on todettu, eduskunnan toiminnan perustuslaintasaisen sääntelyn tuntuva keventämistä. Tällainen muutos merkitsi väistämättä eduskunnan työjärjestyksen merkityksen kasvua, kun aikaisemmin valtiopäiväjärjestyksessä säädelyjä kysymyksiä jätettiin työjärjestyksessä tapahtuvan säätelyn varaan. Työjärjestyksen merkityksen kasvu näkyy myös siinä, että perustuslain nimenomaisen säännöksen mukaan työjärjestys nyt hyväksytään eduskunnassa lakiehdotusten käsittelystä säädetyssä järjestyksessä ja julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa. Viittaus lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen tarkoittaa vain menettelyä eduskunnassa – toimeenpanovallan elimillä ei ole mitään roolia työjärjestystä koskevien päätösten valmistelussa tai täytäntöönpanossa. Työjärjestystä koskevat ehdotukset laatii puhemiesneuvosto ja ehdotukset valmistelee täysistunnolle perustuslakivaliokunta. – Nykyinen työjärjestys on tullut voimaan yhdessä uuden perustuslain kanssa vuonna 2000.

Mikael Hidén

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 LUKU

VALTIOJÄRJESTYKSEN PERUSTEET

1 §

Valtiosääntö

Suomi on täysivaltainen tasavalta.

Suomen valtiosääntö on vahvistettu tässä perustuslaissa. Valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Suomi on Euroopan unionin jäsen. (4.11.2011/1112)

2 §

Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate

Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta.

Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen.

Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

3 §

Valtiollisten tehtävien jako ja parlamentarismi

Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta, joka päättää myös valtiontaloudesta.

Hallitusvaltaa käyttävät tasavallan presidentti sekä valtioneuvosto, jonka jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta.

Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

4 §

Valtakunnan alue

Suomen alue on jakamaton. Valtakunnan rajoja ei voida muuttaa ilman eduskunnan suostumusta.

5 §

Suomen kansalaisuus

Suomen kansalaisuus saadaan syntymän ja vanhempien kansalaisuuden perusteella sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Kansalaisuus voidaan myöntää laissa säädetyin edellytyksin myös ilmoituksen tai hakemuksen perusteella.

Suomen kansalaisuudesta voidaan vapauttaa vain laissa säädetyillä perusteilla ja sillä edellytyksellä, että henkilöllä on tai hän saa toisen valtion kansalaisuuden.

2 LUKU

PERUSOIKEUDET

6 §

Yhdenvertaisuus

Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

7 §

Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti.

Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

8 §

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

9 §

Liikkumisvapaus

Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa.

Jokaisella on oikeus lähteä maasta. Tähän oikeuteen voidaan lailla säätää välttämättömiä rajoituksia oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi taikka maanpuolustusvelvollisuuden täyttämisen turvaamiseksi.

Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan, karkottaa maasta eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Lailla voidaan kuitenkin säätää, että Suomen kansalainen voidaan rikoksen johdosta tai oikeudenkäyntiä varten taikka lapsen huoltoon tai hoitoon koskevan päätöksen täytäntöönpanemiseksi luovuttaa tai siirtää maahan, jossa hänen ihmisoikeutensa ja oikeusturvansa on taattu. (24.8.2007/802)

Ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

10 §

Yksityiselämän suoja

Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Lailla voidaan säätää lisäksi välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana.

11 §

Uskonnon ja omantunnon vapaus

Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus.

Uskonnon ja omantunnon vapauden sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

12 §

Sananvapaus ja julkisuus

Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan sääntää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jolle niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

13 §

Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

Jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin.

Jokaisella on yhdistymisvapaus. Yhdistymisvapauteen sisältyy oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. Samoin on turvattu ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä muiden etujen valvomiseksi.

Tarkempia säännöksiä kokoontumisvapauden ja yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

14 §

Vaali- ja osallistumisoikeudet

Jokaisella Suomen kansalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää valtiollisissa vaaleissa ja kansanäänestyksessä. Vaalikelpoisuudesta valtiollisissa vaaleissa on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tässä perustuslaissa.

Jokaisella Suomen kansalaisella ja maassa asuvalla muulla Euroopan unionin kansalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa sen mukaan kuin lailla säädetään. (4.11.2011/1112)

Jokaisella Suomen kansalaisella ja maassa vakinaisesti asuvalla ulkomaalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää kunnallisvaaleissa ja kunnallisessa kansanäänestyksessä sen mukaan kuin lailla säädetään. Oikeudesta muutoin osallistua kuntien hallintoon säädetään lailla.

Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

15 §

Omaisuu den suoja

Jokaisen omaisuus on turvattu.

Omaisuu den pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla.

16 §

Sivistykselliset oikeudet

Jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla.

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

17 §

Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin

Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi.

Jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla.

18 §

Oikeus työhön ja elinkeinovapaus

Jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta.

Julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Oikeudesta työllistävään koulutukseen säädetään lailla.

Ketään ei saa ilman lakiin perustuvaa syytä erottaa työstä.

19 §

Oikeus sosiaaliturvaan

Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairau-
den, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan
menetyksen perusteella.

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokai-
selle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen
vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mah-
dollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen
omatoimista järjestämistä.

20 §

Vastuu ympäristöstä

Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä
kuuluu kaikille.

Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäris-
töön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

21 §

Oikeusturva

Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta
viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomais-
sa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistui-
men tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea
muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallin-
non takeet turvataan lailla.

22 §

Perusoikeuksien turvaaminen

Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

23 § (4.11.2011/1112)

Perusoikeudet poikkeusoloissa

Perusoikeuksista voidaan säätää lailla tai laissa erityisestä syystä säädetyin ja soveltamisalaltaan täsmällisesti rajatun valtuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen samoin kuin muiden kansakuntaa vakavasti uhkaavien, laissa säädettyjen poikkeusolojen aikana ja jotka ovat Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisia. Lailla on kuitenkin säädettävä tilapäisten poikkeusten perusteet.

Tilapäisiä poikkeuksia koskevat valtioneuvoston asetukset on saatettava viipymättä eduskunnan käsiteltäviksi. Eduskunta voi päättää asetusten voimassaolosta.

3 LUKU

EDUSKUNTA JA KANSANEDUSTAJAT

24 §

Eduskunnan kokoonpano ja vaalikausi

Eduskunta on yksikamarinen. Siihen kuuluu kaksisataa kansanedustajaa, jotka valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Eduskunnan toimikausi alkaa, kun eduskuntavaalien tulos on vahvistettu, ja jatkuu, kunnes seuraavat eduskuntavaalit on toimitettu.

25 §

Eduskuntavaalien toimittaminen

Kansanedustajat valitaan välittömällä, suhteellisilla ja salaisilla vaaleilla. Jokaisella äänioikeutetulla on vaaleissa yhtäläinen äänioikeus.

Eduskuntavaaleja varten maa jaetaan Suomen kansalaisten lukumäärän perusteella vähintään kahteentoista ja enintään kahdeksaantoista vaalipiiriin. Ahvenanmaan maakunta muodostaa lisäksi oman vaalipiirinsä yhden kansanedustajan valitsemista varten.

Oikeus asettaa ehdokkaita eduskuntavaaleissa on rekisteröidyillä puolueilla ja laissa säädetyllä määrällä äänioikeutettuja.

Eduskuntavaalien ajankohdasta, ehdokkaiden asettamisesta, vaalien toimittamisesta ja vaalipiireistä säädetään tarkemmin lailla.

26 §

Ennenaikaisten eduskuntavaalien määrääminen

Tasavallan presidentti voi pääministerin perustellusta aloitteesta ja eduskuntaryhmiä kuultuaan sekä eduskunnan ollessa koolla määrätä ennenaikaiset eduskuntavaalit toimitettavaksi. Eduskunta päättää tämän jälkeen, milloin se ennen vaalien toimittamista lopettaa työskentelynsä.

Ennenaikaisten eduskuntavaalien jälkeen eduskunta kokoontuu valtiopäiville sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa lähinnä yhdeksänkymmenen päivän kuluttua vaalimääräyksen antamisesta, jollei eduskunta ole päättänyt aikaisempaa kokoontumispäivää.

27 §

Vaalikelpoisuus ja kelpoisuus edustajantoimeen

Eduskuntavaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka ei ole vajaavaltainen.

Kansanedustajaksi ei kuitenkaan voida valita sotilasvirassa olevaa henkilöä.

Kansanedustajana eivät voi olla valtioneuvoston oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies, korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden jäsen eikä valtakunnansyyttäjä. Jos kansanedustaja valitaan tasavallan presidentiksi taikka nimitetään tai valitaan johonkin edellä tarkoitetuista tehtävistä, hänen edustajantoiimensa lakkaa siitä päivästä, jolloin hänet on valittu tai nimitetty. Edustajantoinmi lakkaa myös, jos kansanedustaja menettää vaalikelpoisuutensa.

28 §

Edustajantoinimen keskeytyminen sekä siitä vapauttaminen ja erottaminen

Edustajantoinimen hoitaminen keskeytyy siksi ajaksi, jonka kansanedustaja toimii Euroopan parlamentin jäsenenä. Edustajantointia hoitaa tänä aikana hänen varaedustajansa. Edustajantoinimen hoitaminen keskeytyy myös asevelvollisuuden suorittamisen ajaksi.

Eduskunta voi myöntää kansanedustajalle tämän pyynnöstä vapautuksen edustajantoinimesta, jos se katsoo, että vapautuksen myöntämiseen on hyväksyttävä syy.

Jos kansanedustaja olennaisesti ja toistuvasti laiminlyö edustajantoinimensa hoitamisen, eduskunta voi hankittuaan asiasta perustuslakivaliokunnan kannanoton erottaa hänet edustajantoinimesta joko kokonaan tai määräajaksi päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Jos kansanedustajaksi valittu on täytäntöönpanokelpoisella päätöksellä tuomittu tahallisesta rikoksesta vankeuteen taikka vaaleihin kohdistuneesta rikoksesta rangaistukseen, eduskunta voi tutkia, sallitaanko hänen edelleen olla kansanedustajana. Jos rikos osoittaa, ettei tuomittu ansaitse edustajantoinimen edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta, eduskunta voi hankittuaan asiasta perustuslakivaliokunnan kannanoton julistaa hänen edustajantoinimensa lakanneeksi päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

29 §

Kansanedustajan riippumattomuus

Kansanedustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia, eivätkä häntä sido muut määräykset.

30 §

Kansanedustajan koskemattomuus

Kansanedustajaa ei saa estää hoitamasta edustajantointiaan.

Kansanedustajaa ei saa asettaa syyteeseen eikä hänen vapauttaan riistää hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta, ellei eduskunta ole siihen suostunut päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut.

Kansanedustajan pidättämisestä ja vangitsemisesta on heti ilmoitettava eduskunnan puhemiehelle. Kansanedustajaa ei saa ilman eduskunnan suostumusta pidättää tai vangita ennen oikeudenkäynnin alkamista, ellei häntä painavista syistä epäillä syylliseksi rikokseen, josta säädetty lievin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta.

31 §

Kansanedustajan puhevapaus ja esiintyminen

Kansanedustajalla on eduskunnassa oikeus vapaasti puhua kaikista keskusteltavana olevista asioista sekä niiden käsittelystä.

Kansanedustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti sekä loukkaamatta toista henkilöä. Jos kansanedustaja rikkoo tätä vastaan, puhemies voi huomauttaa asiasta tai kieltää edustajaa jatkamasta puhetta. Eduskunta voi antaa toistuvasti järjestystä rikkoneelle kansanedustajalle varoituksen tai pidättää hänet enintään kahdeksi viikoksi eduskunnan istunnoista.

32 §

Kansanedustajan esteellisyys

Kansanedustaja on esteellinen osallistumaan valmisteluun ja päätöksentekoon asiassa, joka koskee häntä henkilökohtaisesti. Hän saa kuitenkin osallistua asiasta täysistunnossa käytävään keskusteluun. Valiokunnassa kansanedustaja ei saa myöskään osallistua virkatointensa tarkastamista koskevan asian käsittelyyn.

4 LUKU

EDUSKUNNAN TOIMINTA

33 §

Valtiopäivät

Eduskunta kokoontuu valtiopäiville vuosittain eduskunnan päättämänä ajankohtana, minkä jälkeen tasavallan presidentti julistaa valtiopäivät avatuiksi.

Valtiopäivät jatkuvat seuraavien valtiopäivien kokoontumiseen. Vaalikauden viimeiset valtiopäivät kuitenkin jatkuvat, kunnes eduskunta päättää lopettaa työskentelynsä. Presidentti julistaa tämän jälkeen eduskunnan työn päättyneeksi siltä vaalikaudelta. Eduskunnan puhemiehellä on kuitenkin oikeus tarvittaessa kutsua valtiopäivät uudelleen koolle ennen uusien vaalien toimittamista.

34 §

Eduskunnan puhemies ja puhemiesneuvosto

Eduskunta valitsee keskuudestaan valtiopäiviksi kerrallaan puhemiehen ja kaksi varapuhemiestä.

Eduskunnan puhemiehen ja varapuhemiesten vaalit toimitetaan umpilipuun. Vaalissa valituksi tulee kansanedustaja, joka saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä. Jos kukaan ei ole saanut kahdessa ensimmäisessä äänestyksessä tarvittavaa enemmistöä annetuista äänistä, valituksi tulee kolmannessa äänestyksessä eniten ääniä saanut edustaja.

Puhemies ja varapuhemiehet sekä valiokuntien puheenjohtajat muodostavat puhemiesneuvoston. Puhemiesneuvosto antaa ohjeita eduskuntatyön järjestämiseksi ja päättää, sen mukaan kuin tässä perustuslaissa tai eduskunnan työjärjestyksessä erikseen säädetään, asioiden käsittelyssä valtiopäivillä noudatettavista menettelytavoista. Puhemiesneuvosto voi tehdä aloitteen eduskunnan virkamiehiä koskevan lain ja eduskunnan työjärjestyksen säätämisestä tai muuttamisesta sekä ehdotuksia muiksi eduskunnan toimintaa koskeviksi säännöksiksi.

35 §

Eduskunnan valiokunnat

Eduskunta asettaa vaalikaudekseen suuren valiokunnan sekä perustuslakivaliokunnan, ulkoasiainvaliokunnan, valtiovarainvaliokunnan, tarkastusvaliokunnan ja eduskunnan työjärjestyksessä säädetyt muut pysyvät valiokunnat. Eduskunta voi lisäksi asettaa tilapäisen valiokunnan valmistelemaan tai tutkimaan erityistä asiaa. (25.5.2007/596)

Suuressa valiokunnassa on kaksikymmentäviisi jäsentä. Perustuslakivaliokunnassa, ulkoasiainvaliokunnassa ja valtiovarainvaliokunnassa on vähintään seitsemäntoista jäsentä. Muissa pysyvissä valiokunnissa on vähintään yksitoista jäsentä. Valiokunnissa on lisäksi tarpeellinen määrä varajäseniä.

Valiokunta on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on läsnä, jollei jotakin asiaa varten ole erikseen säädetty suurempaa jäsenmäärää.

36 §

Eduskunnan valitsevat muut toimielimet ja edustajat

Eduskunta valitsee valtuutetut valvomaan kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

Eduskunta valitsee muita tarvittavia toimielimiä sen mukaan kuin tässä perustuslaissa, muussa laissa tai eduskunnan työjärjestyksessä säädetään.

Eduskunnan edustajien valitsemisesta kansainväliseen sopimukseen perustuvaan tai muuhun kansainväliseen toimielimeen säädetään lailla tai eduskunnan työjärjestyksessä.

37 §

Eduskunnan toimielinten valinta

Valiokunnat ja muut eduskunnan toimielimet asetetaan vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä koko vaalikaudeksi, jollei tässä perustuslaissa, eduskunnan työjärjestyksessä tai eduskunnan hyväksymässä toimielimen johtosäännössä toisin säädetä. Eduskunta voi kuitenkin vaalikauden aikana päättää puhemiesneuvoston ehdotuksesta asettaa toimielimen uudelleen.

Eduskunta toimittaa valiokuntien ja muiden toimielinten vaalit. Jollei eduskunta ole vaalista yksimielinen, vaali toimitetaan suhteellisen vaalitavan mukaan.

38 §

Eduskunnan oikeusasiamies

Eduskunta valitsee neljän vuoden toimikaudeksi oikeusasiamiehen sekä kaksi apulaisoikeusasiamiestä, joiden tulee olla eteviä laintuntijoita. Apulaisoikeusasiamiehellä voi olla sijainen sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Apulaisoikeusasiamiehestä ja apulaisoikeusasiamiehen sijaisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeusasiamiehestä säädetään. (24.8.2007/802)

Eduskunta voi saatuaan asiasta perustuslakivaliokunnan kannanoton vapauttaa erityisen painavasta syystä oikeusasiamiehen tämän tehtävästä kesken toimikauden päätöksellä, jota vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä on kannannut.

39 §

Asian vireilletulo eduskunnassa

Asia tulee eduskunnassa vireille valtioneuvoston antamalla hallituksen esityksellä tai kansanedustajan aloitteella taikka muulla tässä perustuslaissa tai eduskunnan työjärjestyksessä säädetyllä tavalla. (4.11.2011/1112)

Kansanedustajalla on oikeus tehdä:

- 1) lakialoite, joka sisältää ehdotuksen lain säätämisestä;
- 2) talousarvioaloite, joka sisältää ehdotuksen talousarvioon tai lisätalousarvioon otettavasta määrärahasta tai muusta päätöksestä; sekä
- 3) toimenpideoite, joka sisältää ehdotuksen lainvalmisteluun tai muuhun toimenpiteeseen ryhtymisestä.

40 §

Asian valmistelu

Hallituksen esitykset, kansanedustajien aloitteet, eduskunnalle annetut kertomukset sekä ne muut asiat, joista tässä perustuslaissa tai eduskunnan työjärjestyksessä niin säädetään, on käsiteltävä valmistelevasti valiokunnassa ennen niiden lopullista käsittelyä täysistunnossa.

41 §

Asian käsittely täysistunnossa

Lakiehdotus sekä ehdotus eduskunnan työjärjestykseksi otetaan täysistunnossa kahteen käsittelyyn. Lepäämään hyväksytty lakiehdotus tai vahvistamatta jäänyt laki käsitellään täysistunnossa kuitenkin yhdessä käsittelyssä. Muut asiat käsitellään täysistunnossa ainoassa käsittelyssä.

Päätökset täysistunnossa tehdään annettujen äänten enemmistöllä, jollei tässä perustuslaissa erikseen toisin säädetä. Äänten mennessä tasan ratkaisee arpa, paitsi milloin ehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan määräänemmistö. Äänestysmenetelmästä säädetään tarkemmin eduskunnan työjärjestyksessä.

42 §

Puhemiehen tehtävät täysistunnossa

Puhemies kutsuu koolle täysistunnot, esittelee niissä asiat ja johtaa keskusteluja sekä valvoo, että asioita täysistunnossa käsiteltäessä noudatetaan perustuslakia.

Puhemies ei saa kieltäytyä ottamasta asiaa käsittelyyn eikä tehtyä ehdotusta äänestykseen, ellei hän katso sen olevan vastoin perustuslakia, muuta lakia tai eduskunnan jo tekemää päätöstä. Puhemiehen tulee tällöin ilmoittaa kieltäytymisen syyt. Jos eduskunta ei tydy puhemiehen menettelyyn, asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee viipymättä ratkaista, onko puhemies menetellyt oikein.

Puhemies ei osallistu täysistunnossa keskusteluun eikä äänestykseen.

43 §

Välikysymys

Vähintään kaksikymmentä kansanedustajaa voi tehdä valtioneuvostolle tai ministerille näiden toimialaan kuuluvasta asiasta välikysymyksen. Välikysymykseen tulee vastata eduskunnan täysistunnossa viidentoista päivän kuluessa siitä, kun kysymys on saatettu valtioneuvoston tietoon.

Välikysymyksen käsittelyn päätteeksi toimitetaan äänestys valtioneuvoston tai ministerin nauttimasta luottamuksesta, jos keskustelun aikana on tehty ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle tai ministerille.

44 §

Valtioneuvoston tiedonanto ja selonteko

Valtioneuvosto voi antaa eduskunnalle tiedonannon tai selonteon valtakunnan hallintoa tai kansainvälisiä suhteita koskevasta asiasta.

Tiedonannon käsittelyn päätteeksi toimitetaan äänestys valtioneuvoston tai ministerin nauttimasta luottamuksesta, jos keskustelun aikana on tehty ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle tai ministerille. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

45 §

Kysymykset, ilmoitukset ja keskustelut

Kansanedustajalla on oikeus tehdä ministerin vastattavaksi kysymyksiä tämän toimialaan kuuluvista asioista. Kysymysten tekemisestä ja niihin vastaamisesta säädetään eduskunnan työjärjestyksessä.

Pääministeri tai hänen määräämänsä ministeri voi antaa ajankohtaisesta asiasta eduskunnalle ilmoituksen.

Täysistunnossa voidaan järjestää keskustelu ajankohtaisesta asiasta sen mukaan kuin eduskunnan työjärjestyksessä tarkemmin säädetään.

Eduskunta ei tee päätöstä tässä pykälässä tarkoitetuista asioista. Niiden käsittelyssä voidaan poiketa siitä, mitä puheenvuoroista 31 §:n 1 momentissa säädetään.

46 §

Eduskunnalle annettavat kertomukset

Valtioneuvoston tulee antaa vuosittain eduskunnalle kertomus hallituksen toiminnasta sekä niistä toimenpiteistä, joihin se on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt, samoin kuin kertomus valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta. (4.11.2011/1112)

Eduskunnalle annetaan muita kertomuksia sen mukaan kuin tässä perustuslaissa, muussa laissa tai eduskunnan työjärjestyksessä säädetään.

47 §

Eduskunnan tietojensaantioikeus

Eduskunnalla on oikeus saada valtioneuvostolta asioiden käsittelyssä tarvitsemansa tiedot. Asianomaisen ministerin tulee huolehtia siitä, että valiokunta tai muu eduskunnan toimielin saa viipymättä tarvitsemansa viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tiedot.

Valiokunnalla on oikeus saada valtioneuvostolta tai asianomaiselta ministeriöltä selvitys toimialaansa kuuluvasta asiasta. Valiokunta voi selvityksen johdosta antaa asiasta lausunnon valtioneuvostolle tai ministeriölle.

Kansanedustajalla on oikeus saada viranomaiselta tämän hallussa olevia edustajantoimen hoitamiseksi tarpeellisia tietoja, jotka eivät ole salassa pidettäviä eivätkä koske valmisteilla olevaa valtion talousarvioesitystä.

Eduskunnan oikeudesta saada tietoja kansainvälisissä asioissa on lisäksi voimassa, mitä siitä muualla tässä perustuslaissa säädetään.

48 §

Ministerin sekä oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin läsnäolo-oikeus

Ministerillä on oikeus olla läsnä ja osallistua keskusteluun täysistunnossa, vaikka hän ei olisikaan eduskunnan jäsen. Ministeri ei voi olla jäsenenä eduskunnan valiokunnassa. Hoitaessaan 59 §:n mukaisesti tasavallan presidentin tehtäviä ministeri ei voi osallistua eduskuntatyöhön.

Eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri voivat olla läsnä ja osallistua keskusteluun täysistunnossa käsiteltäessä heidän omia kertomuksiaan tai muutoin heidän omasta aloitteestaan vireille tullutta asiaa.

49 § (4.11.2011/1112)

Asioiden käsittelyn jatkuvuus

Valtiopäivillä kesken jääneiden asioiden käsittelyä jatketaan seuraavilla valtiopäivillä, jollei eduskuntavaaleja ole sillä välin toimitettu. Eduskunnassa vireillä olevan kansainvälisen asian käsittelyä voidaan tarvittaessa jatkaa myös eduskuntavaalien jälkeen pidettävillä valtiopäivillä.

50 §

Eduskunnan toiminnan julkisuus

Eduskunnan täysistunnot ovat julkisia, jollei eduskunta jonkin asian osalta erityisen painavasta syystä toisin päätä. Eduskunta julkaisee valtiopäiväasiakirjat sen mukaan kuin eduskunnan työjärjestyksessä tarkemmin säädetään.

Valiokunnan kokoukset eivät ole julkisia. Valiokunta voi kuitenkin määrätä kokouksensa julkiseksi siltä osin kuin valiokunta hankkii tietoja asian käsittelyä varten. Valiokunnan pöytäkirjat ja niihin liittyvät muut asiakirjat ovat julkisia, jollei välttämättömien syiden vuoksi eduskunnan työjärjestyksessä toisin säädetä tai valiokunta jonkin asian osalta toisin päätä.

Valiokunnan jäsenten on noudatettava sitä vaiteliaisuutta, jota valiokunta katsoo välttämättömäksi syystä asian erityisesti vaativan. Käsiteltäessä Suomen kansainvälisiä suhteita tai Euroopan unionin asioita valiokunnan jäsenten on kuitenkin noudatettava sitä vaiteliaisuutta, jota ulkoasiainvaliokunta tai suuri valiokunta valtioneuvostoa kuultuaan on katsonut asian laadun vaativan.

51 §

Eduskuntatyössä käytettävät kielet

Eduskuntatyössä käytetään suomen tai ruotsin kieltä.

Hallituksen ja muiden viranomaisten on toimitettava asian vireille panemiseksi eduskunnassa tarvittavat asiakirjat suomen ja ruotsin kielellä. Eduskunnan vastaukset ja kirjelmät, valiokuntien mietinnöt ja lausunnot sekä puhemiesneuvoston kirjalliset ehdotukset laaditaan niin ikään suomen ja ruotsin kielellä.

52 §

Eduskunnan työjärjestys sekä ohje- ja johtosäännöt

Eduskunnan työjärjestyksessä annetaan tarkempia säännöksiä valtiopäivillä noudatettavasta menettelystä sekä eduskunnan toimielimistä ja eduskuntatyöstä. Työjärjestys hyväksytään täysistunnossa lakiehdotuksen käsittelystä säädetystä järjestyksessä ja julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

Eduskunta voi antaa ohjesääntöjä eduskunnan sisäistä hallintoa, eduskunnan toimitettavia vaaleja ja muuta eduskuntatyön yksityiskohtaista järjestämistä varten. Lisäksi eduskunta voi hyväksyä valitsemilleen toimielimille johtosääntöjä.

53 §

Kansanäänestys ja kansalaisaloite (4.11.2011/1112)

Neuvoa-antavan kansanäänestyksen järjestämisestä päätetään lailla, jossa on säädetty äänestyksen ajankohdasta ja äänestäjille esitettävistä vaihtoehdoista.

Kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä säädetään lailla.

Vähintään viidelläkymmenellä tuhatta äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi sen mukaan kuin lailla säädetään. (4.11.2011/1112)

5 LUKU

TASAVALLAN PRESIDENTTI JA VALTIONEUVOSTO

54 §

Tasavallan presidentin valinta

Tasavallan presidentti valitaan välittömällä vaalilla syntyperäisistä Suomen kansalaisista kuuden vuoden toimikaudeksi. Sama henkilö voidaan valita presidentiksi enintään kahdeksi peräkkäiseksi toimikaudeksi.

Presidentiksi valitaan ehdokas, joka saa vaalissa enemmän kuin puolet annetuista äänistä. Jos kukaan ehdokkaista ei ole saanut enemmistöä annetuista äänistä, toimitetaan uusi vaali kahden eniten ääniä saaneen ehdokkaan välillä. Presidentiksi valitaan tällöin uudessa vaalissa enemmän ääniä saanut ehdokas. Jos on asetettu vain yksi ehdokas, hän tulee valituksi presidentiksi ilman vaalia.

Oikeus asettaa ehdokas presidentin vaaliin on rekisteröidyllä puolueella, jonka ehdokaslistalta on viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa valittu vähintään yksi kansanedustaja, sekä kahdellakymmenellä tuhatta äänioikeutetulla. Vaalin ajankohdasta ja presidentin valitsemisessa noudatettavasta menettelystä säädetään tarkemmin lailla.

55 §

Presidentin toimikausi

Tasavallan presidentti ryhtyy toimeensa valitsemista seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä.

Presidentin toimikausi päättyy seuraavassa vaalissa valitun presidentin ryhtyessä toimeensa.

Jos presidentti kuolee tai valtioneuvosto toteaa hänet pysyvästi estyneeksi hoitamaan presidentintointia, on niin pian kuin mahdollista valittava uusi presidentti.

56 §

Presidentin juhlallinen vakuutus

Ryhtyessään toimeensa tasavallan presidentti antaa eduskunnan edessä seuraavan juhlallisen vakuutuksen:

”Minä – –, jonka Suomen kansa on valinnut Suomen tasavallan presidentiksi, vakuutan, että minä presidentintöissäni vilpittömästi ja uskollisesti noudatan tasavallan valtiosääntöä ja lakeja sekä kaikin voimin edistän Suomen kansan menestystä.”

57 §

Presidentin tehtävät

Tasavallan presidentti hoitaa hänelle tässä perustuslaissa tai muussa laissa erikseen säädetty tehtävät.

58 §

Presidentin päätöksenteko

Tasavallan presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ratkaisuehdotuksesta.

Jos presidentti ei päätä asiasta valtioneuvoston ratkaisuehdotuksen mukaisesti, asia palautuu valtioneuvoston valmisteltavaksi. Valtioneuvosto voi tällöin antaa eduskunnalle muusta kuin lain vahvistamista, virkaan nimittämistä tai tehtävään määräämistä koskevasta asiasta selonteon. Tämän jälkeen asiasta päätetään eduskunnan selonteon johdosta hyväksymän kannanoton mukaisesti, jos valtioneuvosto tätä ehdottaa. (4.11.2011/1112)

Presidentti päättää 1 momentissa säädetystä poiketen ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta:

- 1) valtioneuvoston ja sen jäsenen nimittämisestä sekä eron myöntämisestä valtioneuvostolle tai sen jäsenelle;
- 2) ennenaikaisten eduskuntavaalien määräämisestä;
- 3) armahduksesta sekä sellaisista muista laissa erikseen säädettyistä asioista, jotka koskevat yksityistä henkilöä tai jotka sisältönsä vuoksi eivät edellytä valtioneuvoston yleisistunnon käsittelyä; sekä
- 4) Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitetuista muista kuin maakunnan taloutta koskevista asioista.

Asianomainen ministeri esittelee asian presidentin päätettäväksi. Valtioneuvoston kokoonpanon muutoksen, joka koskee koko valtioneuvostoa, esittelee kuitenkin valtioneuvoston asianomainen esittelijä.

Presidentti päättää sotilaskäskyasioista ministerin myötävaikutuksella sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Sotilaallisista nimitysasioista ja tasavallan presidentin kansliaa koskevista asioista presidentti päättää sen mukaan kuin lailla säädetään.

Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan päätetään sen mukaan kuin lailla erikseen säädetään. (4.11.2011/1112)

59 §

Presidentin este

Tasavallan presidentin ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa pääministeri tai tämänkin ollessa estyneenä pääministerin sijaisena toimiva ministeri.

60 §

Valtioneuvosto

Valtioneuvostoon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä muita ministereitä. Ministerien on oltava rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia.

Ministerit ovat virkatoimistaan vastuunalaisia eduskunnalle. Jokainen asian käsittelyyn valtioneuvostossa osallistunut ministeri vastaa päätöksestä, jollei hän ole ilmoittanut eriävää mielipidettään pöytäkirjaan merkittäväksi.

61 §

Valtioneuvoston muodostaminen

Eduskunta valitsee pääministerin, jonka tasavallan presidentti nimittää tähän tehtävään. Muut ministerit presidentti nimittää pääministeriksi valitun tekemän ehdotuksen mukaisesti.

Ennen pääministerin valintaa eduskuntaryhmät neuvottelevat hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston kokoonpanosta. Näiden neuvottelujen tuloksen perusteella, kuultuaan eduskunnan puhemiestä presidentti antaa eduskunnalle tiedon pääministeriehdokkaasta. Ehdokas valitaan pääministeriksi, jos eduskunnassa toimitussa avoimessa äänestyksessä enemmän kuin puolet annetuista äänistä on kannattanut hänen valitsemistaan.

Jos ehdokas ei saa vaadittavaa enemmistöä, asetetaan samassa järjestyksessä uusi pääministeriehdokas. Jollei uusikaan ehdokas saa yli puolta annetuista äänistä, toimitetaan eduskunnassa avoimena äänestyksenä pääministerin vaali. Valituksi tulee tällöin eniten ääniä saanut henkilö.

Valtioneuvostoa nimitettäessä ja sen kokoonpanoa merkittävästi muutettaessa eduskunnan on oltava koolla.

62 §

Tiedonanto hallitusohjelmasta

Valtioneuvoston on viivytyksettä annettava ohjelmansa tiedonantona eduskunnalle. Samoin on meneteltävä valtioneuvoston kokoonpanon merkittävästi muuttuessa.

63 §

Ministerin sidonnaisuudet

Valtioneuvoston jäsen ei saa ministeriaikanaan hoitaa julkista virkaa eikä sellaista muuta tehtävää, joka voi haitata ministerin tehtävien hoitamista tai vaarantaa luottamusta hänen toimintaansa valtioneuvoston jäsenenä.

Ministerin on viivytyksettä nimitetyksi tultuaan annettava eduskuntaa varten selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta merkittävästä varallisuudestaan sekä sellaisista ministerin virkatoimiin kuulumattomista tehtävistä ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa valtioneuvoston jäsenenä.

64 §

Valtioneuvoston ja ministerin ero

Tasavallan presidentti myöntää pyynnöstä eron valtioneuvostolle tai ministerille. Ministerille presidentti voi myöntää eron myös pääministerin aloitteesta.

Presidentin on ilman esitettyä pyyntöäkin myönnettävä ero valtioneuvostolle tai ministerille, jos tämä ei enää nauti eduskunnan luottamusta.

Jos ministeri valitaan tasavallan presidentiksi tai eduskunnan puhemieheksi, hänet katsotaan eronneeksi tehtävästään siitä päivästä, jolloin hänet on valittu.

65 §

Valtioneuvoston tehtävät

Valtioneuvostolle kuuluvat tässä perustuslaissa erikseen säädetty tehtävät sekä ne muut hallitus- ja hallintoasiat, jotka on säädetty valtioneuvoston tai ministeriön päätettäväksi tai joita ei ole osoitettu tasavallan presidentin taikka muun viranomaisen toimivaltaan.

Valtioneuvosto panee täytäntöön presidentin päätökset.

66 §

Pääministerin tehtävät

Pääministeri johtaa valtioneuvoston toimintaa ja huolehtii valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittamisesta. Pääministeri johtaa asioiden käsittelyä valtioneuvoston yleisistunnossa.

Pääministeri edustaa Suomea Eurooppa-neuvostossa. Pääministeri edustaa Suomea myös muussa valtion ylimmän johdon osallistumisesta vaativassa Euroopan unionin toiminnassa, jollei valtioneuvosto poikkeuksellisesti toisin päättä. (4.11.2011/1112)

Pääministerin ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa pääministerin sijaiseksi määrätty ministeri ja tämänkin ollessa estynyt virkavuosiltaan vanhin ministeri.

67 §

Valtioneuvoston päätöksenteko

Valtioneuvostolle kuuluvat asiat ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa tai asianomaisessa ministeriössä. Yleisistunnossa ratkaistaan laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat sekä ne muut asiat, joiden merkitys sitä vaatii. Valtioneuvoston ratkaisuvallan järjestämisen perusteista säädetään tarkemmin lailla.

Valtioneuvostossa käsiteltävät asiat on valmisteltava asianomaisessa ministeriössä. Valtioneuvostossa voi olla ministerivaliokuntia asioiden valmistelua varten.

Valtioneuvoston yleisistunto on päätösvaltainen viisijäsenisenä.

68 §

Ministeriöt

Valtioneuvostossa on tarvittava määrä ministeriöitä. Kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta.

Ministeriön päällikkönä on ministeri.

Ministeriöiden enimmäismäärästä ja niiden muodostamisen yleisistä perusteista säädetään lailla. Ministeriöiden toimialasta ja asioiden jaosta niiden kesken sekä valtioneuvoston muusta järjestysmuodosta säädetään lailla tai valtioneuvoston antamalla asetuksella.

69 §

Valtioneuvoston oikeuskansleri

Valtioneuvoston yhteydessä on oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri, jotka tasavallan presidentti nimittää ja joiden tulee olla eteviä laintuntijoita. Presidentti määrää lisäksi apulaisoikeuskanslerille enintään viiden vuoden määräajaksi sijaisen, joka apulaisoikeuskanslerin ollessa estyneenä hoitaa tämän tehtäviä.

Apulaisoikeuskanslerista ja tämän sijaisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeuskanslerista säädetään.

6 LUKU

LAINSÄÄDÄNTÖ

70 §

Lainsäädäntöaloite

Lain säätäminen tulee eduskunnassa vireille hallituksen esityksellä taikka kansanedustajan lakialoitteella, joka voidaan tehdä eduskunnan ollessa koolla.

71 §

Hallituksen esityksen täydentäminen ja peruuttaminen

Hallituksen esitystä voidaan täydentää antamalla uusi täydentävä esitys, tai se voidaan peruuttaa. Täydentävää esitystä ei voida antaa sen jälkeen, kun asiaa valmistellut valiokunta on antanut mietintönsä.

72 §

Lakiehdotuksen käsittely eduskunnassa

Lakiehdotus otetaan asiaa valmistelleen valiokunnan annettua siitä mietintönsä eduskunnan täysistunnossa kahteen käsittelyyn.

Lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä esitellään valiokunnan mietintö ja käydään siitä keskustelu sekä päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. Toisessa käsittelyssä, joka pidetään aikaisintaan kolmantena päivänä ensimmäisen käsittelyn päätyttyä, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Lakiehdotus voidaan ensimmäisen käsittelyn aikana lähettää suuren valiokunnan käsiteltäväksi.

Lakiehdotuksen käsittelystä säädetään tarkemmin eduskunnan työjärjestyksessä.

73 §

Perustuslain säätämisyjärjestys

Ehdotus perustuslain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta taikka perustuslakiin tehtävästä rajatusta poikkeuksesta on toisessa käsittelyssä äänten enemmistöllä hyväksyttävä lepäämään ensimmäisiin eduskuntavaalien jälkeisiin valtiopäiviin. Ehdotus on tuolloin valiokunnan annettua siitä mietintönsä hyväksyttävä asiasisällöltään muuttamattomana täysistunnossa yhden käsittelyn asiana päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Ehdotus voidaan kuitenkin julistaa kiireelliseksi päätöksellä, jota on kannattanut vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä. Ehdotusta ei tällöin jätetä lepäämään, ja se voidaan hyväksyä vähintään kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä.

74 §

Perustuslainmukaisuuden valvonta

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tehtävänä on antaa lausuntonsa sen käsitteelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta sekä suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

75 §

Ahvenanmaan erityislait

Ahvenanmaan itsehallintolain ja Ahvenanmaan maanhankintalain säätämisyjärjestyksestä on voimassa, mitä siitä mainituissa laeissa erikseen säädetään.

Ahvenanmaan maakuntapäivien oikeudesta tehdä aloitteita sekä Ahvenanmaan maakuntalakien säätämisestä on voimassa, mitä niistä itsehallintolaissa säädetään.

76 §

Kirkkolaki

Kirkkolaissa säädetään evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta.

Kirkkolain säätämisyjärjestyksestä ja kirkkolakia koskevasta aloiteoikeudesta on voimassa, mitä niistä mainitussa laissa erikseen säädetään.

77 §

Lain vahvistaminen

Eduskunnan hyväksymä laki on esiteltävä tasavallan presidentin vahvistettavaksi. Presidentin on päätettävä lain vahvistamisesta kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun laki on toimitettu vahvistettavaksi. Presidentti voi hankkia laista lausunnon korkeimmalta oikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Jollei presidentti vahvista lakia, se palautuu eduskunnan käsiteltäväksi. Jos eduskunta hyväksyy lain uudelleen asiasisällöltään muuttamattomana, se tulee voimaan ilman vahvistusta. Lain katsotaan rauenneen, jos eduskunta ei ole sitä uudestaan hyväksynyt.

78 §

Vahvistamatta jääneen lain käsittely

Laki otetaan viipymättä uudelleen käsiteltäväksi eduskunnassa, jos tasavallan presidentti ei ole säädetyin määräajan kuluessa vahvistanut sitä. Laki on valiokunnan annettua siitä mietintönsä hyväksyttävä asiasisällöltään muuttamattomana tai hylättävä eduskunnan täysistunnossa yhden käsittelyn asiana äänten enemmistöllä.

79 §

Lain julkaiseminen ja voimaantulo

Jos laki on säädetty perustuslain säätämisyjärjestyksessä, tämän tulee ilmetä laista.

Laki, joka on vahvistettu tai tulee voimaan ilman vahvistusta, on tasavallan presidentin allekirjoitettava ja asianomaisen ministerin varmennettava. Valtioneuvoston on tämän jälkeen viipymättä julkaistava laki Suomen säädöskokoelmassa.

Laista tulee käydä ilmi, milloin se tulee voimaan. Erityisestä syystä laissa voidaan säätää, että sen voimaantuloajankohdasta säädetään asetuksella. Jollei lakia ole julkaistu viimeistään säädettynä voimaantuloajankohtana, se tulee voimaan julkaisemispäivänä.

Lait säädetään ja julkaistaan suomen ja ruotsin kielellä.

80 §

Asetuksen antaminen ja lainsäädäntövallan siirtäminen

Tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia tässä perustuslaissa tai muussa laissa säädetyin valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty, asetuksen antaa valtioneuvosto.

Myös muu viranomaisen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrättyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Yleiset säännökset asetusten ja muiden oikeussääntöjen julkaisemisesta ja voimaantulosta annetaan lailla.

7 LUKU

VALTIONTALOUS

81 §

Valtion verot ja maksut

Valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla.

82 §

Valtion lainanotto ja valtion antamat vakuudet

Valtion lainanoton tulee perustua eduskunnan suostumukseen, josta ilmenee uuden lainanoton tai valtionvelan enimmäismäärä.

Valtiontakaus ja valtiontakuu voidaan antaa eduskunnan suostumuksen nojalla.

83 §

Valtion talousarvio

Eduskunta päättää varainhoitovuodeksi kerrallaan valtion talousarvion, joka julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi ja siihen liittyvät muut hallituksen esitykset annetaan hyvissä ajoin ennen varainhoitovuoden alkua eduskunnan käsiteltäväksi. Talousarvioesityksen täydentämisestä ja peruuttamisesta on voimassa, mitä 71 §:ssä säädetään.

Kansanedustaja voi talousarvioesityksen johdosta tehdä ehdotuksen valtion talousarvioon otettavaksi määrärahaksi tai muuksi päätökseksi talousarvioaloitteella.

Valtion talousarvio hyväksytään eduskunnan valtiovarainvaliokunnan annettua siitä mietintönsä täysistunnossa ainoassa käsittelyssä. Eduskunnan työjärjestyksessä säädetään tarkemmin talousarvioesityksen käsittelystä eduskunnassa.

Jos valtion talousarvion julkaiseminen viivästyy yli varainhoitovuoden vaihteen, hallituksen talousarvioesitystä noudatetaan väliaikaisesti talousarviona eduskunnan päättämällä tavalla.

84 §

Talousarvion sisältö

Valtion talousarvioon otetaan arviot vuotuisista tuloista ja määrärahat vuotuisiin menoihin sekä määrärahojen käyttötarkoitukset ja muut talousarvion perustelut. Lailla voidaan säätää, että talousarvioon voidaan ottaa joistakin toisiinsa välittömästi liittyvistä tuloista ja menoista niiden erotusta vastaavat tuloarviot tai määrärahat.

Talousarvioon otettavien tuloarvioiden on katettava siihen otettavat määrärahat. Määrärahoja katettaessa voidaan ottaa huomioon valtion tilinpäätöksen mukainen ylijäämä tai alijäämä sen mukaan kuin lailla säädetään.

Toisiinsa liittyviä tuloja ja menoja vastaavat tuloarviot ja määrärahat voidaan ottaa talousarvioon usealta varainhoitovuodelta sen mukaan kuin lailla säädetään.

Valtion liikelaitosten toiminnan ja talouden yleisistä perusteista säädetään lailla. Liikelaitoksia koskevia tuloarvioita ja määrärahoja otetaan talousarvioon vain siltä osin kuin lailla säädetään. Eduskunta hyväksyy talousarvion käsittelyn yhteydessä liikelaitosten keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet.

85 §

Talousarvion määrärahat

Määrärahat otetaan valtion talousarvioon kiinteinä määrärahoina, arviomäärärahoina tai siirtomäärärahoina. Arviomäärärahaa saa ylittää ja siirtomäärärahaa siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen sen mukaan kuin lailla säädetään. Kiinteää määrärahaa ja siirtomäärärahaa ei saa ylittää eikä kiinteää määrärahaa siirtää, ellei sitä ole lailla sallittu.

Määrärahaa ei saa siirtää talousarvion kohdasta toiseen, ellei sitä ole talousarviossa sallittu. Lailla voidaan kuitenkin sallia määrärahan siirtäminen sellaiseen kohtaan, johon sen käyttötarkoitus läheisesti liittyy.

Talousarviossa voidaan antaa määrältään ja käyttötarkoitukseltaan rajoitettu valtuus sitoutua varainhoitovuonna menoihin, joita varten tarvittavat määrärahat otetaan seuraavien varainhoitovuosien talousarvioihin.

86 §

Lisätalousarvio

Eduskunnalle annetaan hallituksen esitys lisätalousarvioksi, jos talousarvion muuttamisen on perusteltua tarvetta.

Kansanedustaja voi tehdä talousarvioaloitteen lisätalousarviesitykseen välittömästi liittyväksi talousarvion muutokseksi.

87 §

Talousarvion ulkopuoliset rahastot

Lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Talousarvion ulkopuolisen rahaston perustamista taikka tällaisen rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä.

88 §

Yksityisen laillinen saatava valtiolta

Jokaisella on oikeus talousarviosta riippumatta saada valtiolta se, mitä hänelle laillisesti kuuluu.

89 §

Valtion palvelussuhteen ehtojen hyväksyminen

Eduskunnan asianomainen valiokunta hyväksyy eduskunnan puolesta valtion henkilöstön palvelussuhteen ehtoja koskevan sopimuksen siltä osin kuin eduskunnan suostumus on tarpeen.

90 §

Valtiontalouden valvonta ja tarkastus

Eduskunta valvoo valtion taloudenhoitoa ja valtion talousarvion noudattamista. Tätä varten eduskunnassa on tarkastusvaliokunta, jonka tulee saattaa eduskunnan tietoon merkittävät valvontahavaintonsa. (25.5.2007/596)

Valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamista varten eduskunnan yhteydessä on riippumaton valtionalouden tarkastusvirasto. Tarkastusviraston asemasta ja tehtävistä säädetään tarkemmin lailla.

Tarkastusvaliokunnalla ja valtionalouden tarkastusvirastolla on oikeus saada viranomaisilta ja muilta valvontansa kohteina olevilta tehtävänsä hoitamiseksi tarvitsemansa tiedot. (25.5.2007/596)

91 §

Suomen Pankki

Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sen mukaan kuin lailla säädetään. Eduskunta valitsee pankkivaltuutetut valvomaan Suomen Pankin toimintaa.

Eduskunnan asianomaisella valiokunnalla ja pankkivaltuutetuilla on oikeus saada Suomen Pankin valvontaa varten tarvitsemansa tiedot.

92 §

Valtion omistukset

Lailla säädetään toimivallasta ja menettelystä käytettäessä valtion osakasvaltaa yhtiöissä, joissa valtiolla on määräysvalta. Niin ikään lailla säädetään, milloin määräysvallan hankkimiseen valtiolle yhtiössä tai määräysvallasta luopumiseen vaaditaan eduskunnan suostumus.

Valtion kiinteää omaisuutta voidaan luovuttaa vain eduskunnan suostumuksella tai sen mukaan kuin lailla säädetään.

8 LUKU

KANSAINVÄLISET SUHTEET

93 §

Toimivalta kansainvälisissä asioissa

Suomen ulkopolitiikkaa johtaa tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Eduskunta hyväksyy kuitenkin kansainväliset velvoitteet ja niiden irtisanomisen sekä päättää kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamisesta sillä osin kuin tässä perustuslaissa säädetään. Sodasta ja rauhasta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella.

Valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä, jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä. Eduskunta osallistuu Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansalliseen valmisteluun sen mukaan kuin tässä perustuslaissa säädetään.

Ulkopoliittisesti merkittävien kannanottojen ilmoittamisesta muille valtioille ja kansainvälisille järjestöille vastaa ministeri, jonka toimialaan kansainväliset suhteet kuuluvat.

94 §

Kansainvälisten velvoitteiden ja niiden irtisanomisen hyväksyminen

Eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen velvoitteen irtisanomiseen.

Kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymisestä päätetään äänen enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia tai valtakunnan alueen muuttamista taikka Suomen täysivaltaisuuden kannalta merkittävää toimivallan siirtoa Euroopan unionille, kansainväliselle järjestölle tai kansainväliselle toimielimelle, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. (4.11.2011/1112)

Kansainvälinen velvoite ei saa vaarantaa valtiosäännön kansanvaltaisia perusteita.

95 §

Kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattaminen

Valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lailla. Muilta osin kansainväliset velvoitteet saatetaan voimaan asetuksella. (4.11.2011/1112)

Lakiehdotus kansainvälisen velvoitteen voimaansaattamisesta käsitellään tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Jos ehdotus kuitenkin koskee perustuslakia tai valtakunnan alueen muuttamista taikka Suomen täysivaltaisuuden kannalta merkittävää toimivallan siirtoa Euroopan unionille, kansainväliselle järjestölle tai kansainväliselle toimielimelle, eduskunnan on se hyväksyttävä sitä lepäämään jättämättä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. (4.11.2011/1112)

Laissa kansainvälisen velvoitteen voimaansaattamisesta voidaan säätää, että sen voimaantulosta säädetään asetuksella. Yleiset säännökset valtiosopimusten ja muiden kansainvälisten velvoitteiden julkaisemisesta annetaan lailla.

96 §

Eduskunnan osallistuminen Euroopan unionin asioiden kansalliseen valmisteluun

Eduskunta käsittelee ehdotukset sellaisiksi säädöksiksi, sopimuksiksi tai muiksi toimiksi, joista päätetään Euroopan unionissa ja jotka muutoin perustuslain mukaan kuuluisivat eduskunnan toimivaltaan.

Valtioneuvoston on toimitettava kirjelmällään 1 momentissa tarkoitettu ehdotus eduskunnalle viipymättä siitä tiedon saatuaan eduskunnan kannan määrittelyä varten. Ehdotus käsitellään suuressa valiokunnassa ja yleensä yhdessä tai useammassa sille lausuntonsa antavassa muussa valiokunnassa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeva ehdotus käsitellään kuitenkin ulkoasiainvaliokunnassa. Suuri valiokunta tai ulkoasiainvaliokunta voi tarvittaessa antaa ehdotuksesta lausunnon valtioneuvostolle. Puhemiesneuvosto voi päättää tällaisen asian ottamisesta keskusteltavaksi myös täysistunnossa, jolloin eduskunta ei kuitenkaan tee päätöstä asiasta.

Valtioneuvoston on annettava asianomaisille valiokunnille tiedot asian käsittelystä Euroopan unionissa. Suurelle valiokunnalle tai ulkoasiainvaliokunnalle on ilmoitettava myös valtioneuvoston kanta asiassa.

97 §

Eduskunnan tietojensaantioikeus kansainvälisissä asioissa

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tulee pyynnöstään ja muutoinkin tarpeen mukaan saada valtioneuvostolta selvitys ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista asioista. Eduskunnan suuren valiokunnan tulee vastaavasti saada selvitys muiden asioiden valmistelusta Euroopan unionissa. Puhemiesneuvosto voi päättää selvityksen ottamisesta keskusteltavaksi täysistunnossa, jolloin eduskunta ei kuitenkaan tee päätöstä asiasta.

Pääministerin tulee antaa eduskunnalle tai sen valiokunnalle tietoja Eurooppa-neuvoston kokouksessa käsiteltävistä asioista etukäteen sekä viipymättä kokouksen jälkeen. Samoin on meneteltävä valmisteltaessa muutoksia niihin sopimuksiin, joihin Euroopan unioni perustuu.

Eduskunnan asianomainen valiokunta voi edellä tarkoitettujen selvitysten tai tietojen johdosta antaa valtioneuvostolle lausunnon.

9 LUKU

LAINKÄYTTÖ

98 §

Tuomioistuimet

Yleisiä tuomioistuinta ovat korkein oikeus, hovioikeudet ja käräjäoikeudet.

Yleisiä hallintotuomioistuinta ovat korkein hallinto-oikeus ja alueelliset hallinto-oikeudet.

Tuomiovaltaa erikseen määrätyillä toimialoilla käyttävistä erityistuomioistuinta säädetään lailla.

Satunnaisten tuomioistuinten asettaminen on kielletty.

99 §

Ylimpien tuomioistuinten tehtävät

Ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa käyttää korkein oikeus sekä hallintolainkäyttöasioissa korkein hallinto-oikeus.

Ylimmät tuomioistuimet valvovat lainkäyttöä omalla toimialallaan. Ne voivat tehdä valtioneuvostolle esityksiä lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä.

100 §

Ylimpien tuomioistuinten kokoonpano

Korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on presidentti ja tarpeellinen määrä muita jäseniä.

Ylimmät tuomioistuimet ovat tuomionvoipia viisijäsenisinä, jollei laissa erikseen säädetä muuta jäsenmäärää.

101 §

Valtakunnanoikeus

Valtakunnanoikeus käsittelee syytteen, joka nostetaan valtioneuvoston jäsentä tai oikeuskansleria, eduskunnan oikeusasiamiestä taikka korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden jäsentä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatöissä. Valtakunnanoikeus käsittelee myös 113 §:ssä tarkoitetun syytteen.

Valtakunnanoikeuteen kuuluvat korkeimman oikeuden presidentti puheenjohtajana sekä korkeimman hallinto-oikeuden presidentti ja kolme virkaiältään vanhinta hovioikeuden presidenttiä sekä viisi eduskunnan valitsemaa jäsentä, joiden toimikausi on neljä vuotta.

Valtakunnanoikeuden kokoonpanosta, tuomionvoivasta jäsenmäärästä ja toiminnasta säädetään tarkemmin lailla.

102 §

Tuomarien nimittäminen

Tasavallan presidentti nimittää vakinaiset tuomarit laissa säädetyn menettelyn mukaisesti. Muiden tuomarien nimittämisestä säädetään lailla.

103 §

Tuomarien virassapysymisoikeus

Tuomaria ei voida julistaa virkansa menettäneeksi muutoin kuin tuomioistuimen tuomiolla. Häntä ei saa myöskään ilman suostumustaan siirtää toiseen virkaan, ellei siirto aiheudu tuomioistuinlaitoksen uudelleen järjestämisestä.

Lailla säädetään tuomarin velvollisuudesta erota virasta määräiässä tai työkykynsä menetettyään.

Tuomarien virkasuhteen perusteista muutoin säädetään erikseen lailla.

104 §

Syyttäjät

Syyttäjälaitosta johtaa ylimpänä syyttäjänä valtakunnansyyttäjä, jonka nimittää tasavallan presidentti. Syyttäjälaitoksesta säädetään tarkemmin lailla.

105 §

Armahdus

Tasavallan presidentti voi yksittäisessä tapauksessa saatuaan lausunnon korkeimmalta oikeudelta armahtaa tuomioistuimen määräämästä rangaistuksesta tai muusta rikosoikeudellisesta seuraamuksesta joko kokonaan tai osittain.

Yleisestä armahduksesta on säädettävä lailla.

10 LUKU

LAILLISUUSVALVONTA

106 §

Perustuslain etusija

Jos tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa, tuomioistuimen on annettava etusija perustuslain säännökselle.

107 §

Lakia alemmanasteisten säädösten soveltamisrajoitus

Jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

108 §

Valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävät

Oikeuskanslerin tehtävänä on valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatoimien lainmukaisuutta. Oikeuskanslerin tulee myös valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeuskanslerin on pyydettyessä annettava presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriöille tietoja ja lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä.

Oikeuskansleri antaa joka vuodelta kertomuksen virkatoimistaan ja lain noudattamista koskevista havainnoistaan eduskunnalle ja valtioneuvostolle.

109 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävät

Oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeusasiamies antaa joka vuodelta kertomuksen toiminnastaan sekä lainkäytön tilasta ja lainsäädännössä havaitsemistaan puutteista eduskunnalle.

110 §

Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen syyteoikeus ja tehtävien jako

Syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa päättää oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Nämä voivat ajaa syytettä tai määrätä syytteen nostettavaksi myös muussa laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa.

Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen välisestä tehtävien jaosta voidaan säätää lailla, kaventamatta kuitenkaan kummankaan laillisuusvalvontaa koskevaa toimivaltaa.

111 §

Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen tietojensaantioikeus

Oikeuskanslerilla ja oikeusasiamiehellä on oikeus saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot.

Oikeuskanslerin tulee olla läsnä valtioneuvoston istunnoissa ja esiteltäessä asioita tasavallan presidentille valtioneuvostossa. Oikeusasiamiehellä on oikeus olla läsnä näissä istunnoissa ja esittelyissä.

112 §

Valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen laillisuuden valvonta

Jos oikeuskansleri havaitsee valtioneuvoston tai ministerin taikka tasavallan presidentin päätöksen tai toimenpiteen laillisuuden antavan aiheita huomautukseen, hänen tulee esittää huomautuksensa perusteluineen. Jos se jätetään ottamatta huomioon, oikeuskanslerin tulee merkittyä kannanottonsa valtioneuvoston pöytäkirjaan ja tarvittaessa ryhtyä muihin toimenpiteisiin. Myös oikeusasiamiehellä on vastaava oikeus tehdä huomautus ja ryhtyä muihin toimenpiteisiin.

Jos presidentin päätös on lainvastainen, valtioneuvoston tulee saatuaan lausunnon oikeuskanslerilta ilmoittaa, ettei päätöstä voida panna täytäntöön, sekä esittää presidentille päätöksen muuttamista tai peruuttamista.

113 §

Tasavallan presidentin rikosoikeudellinen vastuu

Jos oikeuskansleri, oikeusasiamies tai valtioneuvosto katsoo tasavallan presidentin syyllistyneen maanpetosrikokseen, valtiopetosrikokseen tai rikokseen ihmisyyttä vastaan, asiasta on ilmoitettava eduskunnalle. Jos eduskunta tällöin kolmella neljäosalla annetuista äänistä päättää syytteen nostettavaksi, valtakunnansyyttäjän on ajettava syytettä valtakunnanoikeudessa ja presidentin on pidättäydyttävä siksi ajaksi toimestaan. Muissa tapauksissa presidentin virkatoimesta ei saa nostaa syytettä.

114 §

Ministerisyytteen nostaminen ja käsittely

Syyte valtioneuvoston jäsentä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa käsitellään valtakunnanoikeudessa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

Syytteen nostamisesta päättää eduskunta saatuaan perustuslakivaliokunnan kannanoton valtioneuvoston jäsenen menettelyn lainvastaisuudesta. Eduskunnan tulee ennen päätöstä syytteen nostamisesta varata valtioneuvoston jäsenelle tilaisuus selityksen antamiseen. Asiaa käsitellessään valiokunnan tulee olla täysilukuinen.

Syytettyä valtioneuvoston jäsentä vastaan ajaa valtakunnansyyttäjä.

115 §

Ministerivastuuasian vireillepano

Valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainmukaisuuden tutkinta eduskunnan perustuslakivaliokunnassa voidaan panna vireille:

- 1) oikeuskanslerin tai oikeusasiamiehen perustuslakivaliokunnalle tekemällä ilmoituksella;
- 2) vähintään kymmenen kansanedustajan allekirjoittamalla muistutuksella; sekä
- 3) eduskunnan muun valiokunnan perustuslakivaliokunnalle esittämällä tutkintapyynnöllä.

Perustuslakivaliokunta voi myös omasta aloitteestaan ryhtyä tutkimaan valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainmukaisuutta.

116 §

Ministerisyytteen nostamisen edellytykset

Syyte valtioneuvoston jäsentä vastaan voidaan päättää nostettavaksi, jos tämä tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta on olennaisesti rikkonut ministerin tehtävään kuuluvat velvollisuutensa tai menetellyt muutoin virkatoimessaan selvästi lainvastaisesti.

117 §

Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen oikeudellinen vastuu

Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen virkatoimien lainmukaisuuden tutkimisesta, syytteen nostamisesta heitä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa sekä tällaisen syytteen käsittelystä on voimassa, mitä 114 ja 115 §:ssä valtioneuvoston jäsenestä säädetään.

118 §

Vastuu virkatoimista

Virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Hän on myös vastuussa sellaisesta monijäsenisen toimielimen päätöksestä, jota hän on toimielimen jäsenenä kannattanut.

Esittelijä on vastuussa siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, jollei hän ole jättänyt päätökseen eriävää mielipidettään.

Jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muulta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla säädetään. Tässä tarkoitettua syyteoikeutta ei kuitenkaan ole, jos syyte on perustuslain mukaan käsiteltävä valtakunnanoikeudessa. (4.11.2011/1112)

11 LUKU

HALLINNON JÄRJESTÄMINEN JA ITSEHALLINTO

119 §

Valtionhallinto

Valtion keskushallintoon voi kuulua valtioneuvoston ja ministeriöiden lisäksi virastoja, laitoksia ja muita toimielimiä. Valtiolla voi lisäksi olla alueellisia ja paikallisia viranomaisia. Eduskunnan alaisesta hallinnosta säädetään erikseen lailla.

Valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan muutoin säätää asetuksella.

120 §

Ahvenanmaan erityisasema

Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa erikseen säädetään.

121 §

Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto

Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon.

Kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla.

Kunnilla on verotusoikeus. Lailla säädetään verovelvollisuuden ja veron määräytymisen perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla säädetään lailla. Saamelaisilla on saamelaiten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään.

122 §

Hallinnolliset jaotukset

Hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

Kuntajaon perusteista säädetään lailla.

123 §

Yliopistot ja muut opetuksen järjestäjät

Yliopistoilla on itsehallinto sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

Valtion ja kuntien järjestämän muun opetuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastaavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään lailla.

124 §

Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

125 §

Virkojen kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet

Lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen.

Yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto.

126 § (4.11.2011/1112)

Nimittäminen valtion virkoihin

Valtioneuvosto nimittää valtion virkoihin, jollei nimittämistä ole säädetty tasavallan presidentin, ministeriön tai muun viranomaisen tehtäväksi.

Presidentti nimittää tasavallan presidentin kanslian päällikön sekä määrää tehtävään edustustojen päälliköt.

12 LUKU

MAANPUOLUSTUS

127 §

Maanpuolustusvelvollisuus

Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään.

Oikeudesta saada vakaumuksen perusteella vapautus osallistumisesta sotilaalliseen maanpuolustukseen säädetään lailla.

128 §

Puolustusvoimien ylipäällikkyyys

Tasavallan presidentti on Suomen puolustusvoimien ylipäällikkö. Presidentti voi valtioneuvoston esityksestä poikkeusoloissa luovuttaa ylipäällikkyyden toiselle Suomen kansalaiselle. (4.11.2011/1112)

Presidentti nimittää upseerit.

129 §

Liikekannallepano

Tasavallan presidentti päättää valtioneuvoston esityksestä puolustusvoimien liikekannallepanosta. Jollei eduskunta ole tällöin kokoontuneena, se on heti kutsuttava koolle.

13 LUKU

LOPPUSÄÄNNÖKSET

130 §

Voimaantulo

Tämä perustuslaki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

Perustuslain täytäntöön panemiseksi tarvittavat säännökset annetaan erityisellä lailla.

131 §

Kumottavat perustuslait

Tällä perustuslailla kumotaan niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

- 1) 17 päivänä heinäkuuta 1919 annettu Suomen Hallitusmuoto;
- 2) 13 päivänä tammikuuta 1928 annettu valtiopäiväjärjestys;
- 3) valtakunnanoikeudesta 25 päivänä marraskuuta 1922 annettu laki (273/1922); sekä
- 4) eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annettu laki (274/1922).

HE 1/1998, PeVM 10/1998, EV 262/1998, LJL 1/1999, PeVM 1/1999, EK 15/1999

Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen:

25.5.2007/596:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2007.

HE 71/2006, PNE 2/2006, PeVM 10/2006, EV 202/2006, LJL 2/2007, PeVM 1/2007, EK 9/2007

24.8.2007/802:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2007.

HE 102/2003, PeVM 5/2005, EV 111/2005, LJL 1/2007, PeVM
2/2007, EK 11/2007

4.11.2011/1112:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2012.

HE 60/2010, LA 44/2010, PeVM 9/2010, EV 310/2010, LJL 3/2011, PeVM
3/2011, EK 16/2011

Eduskunnan työjärjestys

Eduskunta on Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä 11 päivänä kesäkuuta 1999 annetun lain (732/1999) 7 §:n nojalla, noudattaen valtiopäiväjärjestyksessä lakiehdotuksen käsittelystä säädettyä järjestystä, hyväksynyt itselleen seuraavan työjärjestyksen:

1 LUKU

VALTIOPÄIVÄT

1 §

Valtiopäiville kokoontuminen

Eduskunta kokoontuu valtiopäiville vuosittain helmikuun ensimmäisenä päivänä kello 12, jollei eduskunta ole päättänyt muuta kokoontumisaikaa. Valtiopäivien avajaiset pidetään kolmen päivän kuluessa eduskunnan kokoontumisesta.

Eduskunta kokoontuu eduskuntatalossa. Puhemies voi välttämättömistä syistä päättää muusta kokoontumispaikasta.

2 §

Valtakirjojen tarkastaminen

Ennen vaalikauden ensimmäistä täysistuntoa valtioneuvoston oikeuskansleri tarkastaa edustajien valtakirjat. Hyväksytyin valtakirjan esittäneistä edustajista laaditaan luettelo. Vaalikauden ensimmäinen täysistunto alkaa tämän luettelon mukaan toimitettavalla nimenhuudolla.

Oikeuskansleri tarkastaa myös myöhemmin esitetyt valtakirjat. Ennen kuin edustaja ryhtyy hoitamaan edustajantointaan, hänen on esitettävä tarkastettu valtakirjansa puhemiehelle, joka ilmoittaa tästä täysistunnossa.

3 §

Valtiopäivien keskeyttäminen

Eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää valtiopäivien keskeyttämisestä ja siitä, milloin eduskunta kokoontuu jatkamaan työtään. Valtiopäivien ollessa keskeytettyinä voidaan suorittaa vain sellaisia valtiopäivätoimia, joista niin on erikseen säädetty.

Puhemies voi kutsua eduskunnan jatkamaan keskeytettyjä valtiopäiviä.

2 LUKU

EDUSKUNNAN VALITSEMAT TOIMIELIMET

4 §

Puhemiehen ja varapuhemiesten valinta

Valtiopäivien ensimmäisessä täysistunnossa toimitetaan iältään vanhimman eduskunnan jäsenen johtaessa puhetta puhemiehen ja varapuhemiesten vaalit. Ennen toimeensa ryhtymistä puhemies ja varapuhemiehet antavat eduskunnalle seuraavan juhlallisen vakuutuksen:

”Minä N.N. vakuutan, että minä puhemiehenä voimieni mukaan puolustan Suomen kansan ja eduskunnan oikeutta valtiosäännön mukaan.”

Vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä valittujen puhemiehen ja varapuhemiesten toimikausi kestää, kunnes uudet eduskuntavaalit on toimitettu.

Jos puhemies tai varapuhemies valtiopäivien aikana kuolee tai eroaa toimestaan, valitaan viipymättä uusi puhemies tai varapuhemies. Jos puhemies tai varapuhemies on estynyt hoitamasta tehtäviään, voidaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää valita tilapäinen puhemies tai varapuhemies.

5 §

Puhemies ja puhemiehistö

Puhemies johtaa eduskunnan toimintaa yhdessä puhemiesneuvoston kanssa siten kuin perustuslaissa ja tässä työjärjestyksessä säädetään. Puhemies ja varapuhemiehet muodostavat puhemiehistön.

Jos puhemies ja varapuhemiehet ovat estyneet hoitamasta puhemiehen tehtävää, puhetta johtaa täysistunnossa puhemiesneuvoston iältään vanhin saapuvilla oleva jäsen. Tällöin istunnossa käsitellään ilmoitusasioita ja ilmoitetaan seuraavan täysistunnon ajasta, mutta ei tehdä päätöksiä muissa asioissa, ellei erityisen pakottavista syistä muuta johdu.

6 §

Puhemiesneuvoston tehtävät

Puhemiesneuvoston tehtävänä on:

- 1) tehdä ehdotuksia ja antaa ohjeita eduskuntatyön järjestelystä;
- 2) tehdä ehdotus siitä, mihin valiokuntaan asia lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi ja minkä valiokunnan tulee antaa asiasta lausuntonsa;
- 3 kohta on kumottu P:llä 17.12.2012/895.
- 4) ehdottaa, mihin täysistuntoon asia pannaan pöydälle;
- 5) hyväksyä täysistuntosuunnitelmat;
- 6) tehdä ehdotus täysistunnolle edustajanpalkkion tai sen osan menettämisestä edustajanpalkkiosta annetun lain (328/1947) nojalla sekä perustuslakivaliokunnan kannanoton hankkimisesta perustuslain 28 §:n 3 momentin nojalla;
- 7) tehdä aloitteita eduskunnan virkamiehiä koskevan lain, eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön säätämisestä;
- 8) tehdä ehdotuksia eduskunnan sisäistä hallintoa koskevien ohjesääntöjen säätämisestä, jollei näiden ehdotusten tekemistä ole säädetty kansliatoimikunnan tehtäväksi;
- 9) tehdä ehdotuksia eduskunnan valitsemien toimielinten johtosäännöiksi;
- 10) antaa yleisohjeita valiokuntien toimialoista ja valiokuntatyöstä;
- 11) päättää tarvittaessa muusta kuin 10 §:ssä tarkoitettusta edustajien osallistumisesta kansainväliseen yhteistyöhön ja antaa siitä yleisohjeita;
- 12) tehdä ehdotuksia eduskuntaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa;
- 13) tehdä ehdotuksia tilapäisen valiokunnan asettamisesta sekä siitä, kuinka monta jäsentä ja varajäsentä tällaiseen valiokuntaan valitaan;
- 14) tehdä päätöksiä ja ehdotuksia muista asioista, joista niin erikseen säädetään; sekä
- 15) toimia neuvoa-antavana elimenä puhemiehen päätösvaltaan kuuluvissa asioissa.

Äänen mennessä tasan puhemiesneuvostossa ratkaisee puhemiehen ääni.

Jollei puhemiesneuvoston toimialaan kuuluvaa asiaa sen kiireellisyyden vuoksi ole mahdollista esitellä puhemiesneuvostolle, puhemies ratkaisee asian väliaikaisesti puhemiesneuvoston esittelijänä toimivan virkamiehen esittelystä. Väliaikainen päätös esitellään puhemiesneuvoston hyväksyttäväksi niin pian kuin mahdollista. (13.2.2003/118)

7 §

Valiokunnat

Eduskunnan pysyviä valiokuntia ovat suuri valiokunta sekä erikoisvaliokuntina perustuslakivaliokunta, ulkoasiainvaliokunta, valtiovarainvaliokunta, tarkastusvaliokunta, hallintovaliokunta, lakivaliokunta, liikenne- ja viestintävaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta, puolustusvaliokunta, sivistysvaliokunta, sosiaali- ja terveysvaliokunta, talousvaliokunta, tulevaisuusvaliokunta, työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ja ympäristövaliokunta. (9.5.2007/609)

Eduskunta voi asettaa tilapäisen valiokunnan. Tilapäisen valiokunnan toimikausi jatkuu siihen asti, kun valiokunta on saanut tehtävänsä suoritetuksi.

Suuri valiokunta hyväksyy itselleen työjärjestyksen.

8 §

Valiokuntien jäsenmäärä

Suuressa valiokunnassa on 25 jäsentä ja 13 varajäsentä. Pysyvissä erikoisvaliokunnissa on 17 jäsentä ja 9 varajäsentä. Valtiovarainvaliokunnassa on kuitenkin 21 jäsentä ja 19 varajäsentä ja tarkastusvaliokunnassa 11 jäsentä ja 6 varajäsentä. (9.5.2007/609)

Eduskunta päättää, kuinka monta jäsentä ja varajäsentä kuuluu tilapäiseen valiokuntaan.

Eduskunta voi tarvittaessa valiokunnan esityksestä päättää lisätä suuren valiokunnan varajäsenten taikka muun valiokunnan jäsenten tai varajäsenten määrää.

9 §

Vapautus valiokunnan jäsenyydestä

Edustajalla, joka on jo valittu kahden valiokunnan jäseneksi, on oikeus kieltäytyä useamman valiokunnan jäsenyydestä.

Eduskunta voi hyväksyttävästä syystä vapauttaa edustajan valiokunnan jäsenyydestä hänen omasta pyynnöstään.

10 §

Eduskunnan edustajat kansainvälisissä toimitelmissä

Eduskunta valitsee keskuudestaan:

- 1) jokaisilla valtiopäivillä Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskuntaan 18 jäsentä ja yhtä monta varajäsentä;
- 2) vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä Euroopan neuvoston Suomen valtuuskuntaan viisi edustajaa ja yhtä monta varaedustajaa; sekä (8.12.2006/1190)
- 3) vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaariseen yleiskokoukseen kuusi edustajaa ja yhtä monta varaedustajaa, jotka muodostavat parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan.

Jos eduskunta kansainvälisen sopimuksen mukaan osallistuu muun toimielimen toimintaan, eduskunta päättää eduskunnan edustajien valitsemisesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen eduskunnan edustajien tulee vuosittain antaa eduskunnalle kertomus toiminnastaan. Puhemiesneuvosto voi antaa yleisohjeita 2 momentissa tarkoitettujen edustajien yhteydenpidosta eduskuntaan ja sen toimielimiin. (3.12.2009/1023)

11 §

Eduskunnan oikeusasiamies

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen tehtävän avoimena olemisesta ilmoitetaan puhemiesneuvoston päättämällä tavalla. Vaalit toimitetaan sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta on arvioinut tehtävään ilmoittautuneita. Vaalissa ei sallita keskustelua.

Eduskunnan oikeusasiamies antaa eduskunnalle vuosittain perustuslain 109 §:ssä tarkoitetun kertomuksen sekä tarvittaessa erilliskertomuksia.

12 § (9.5.2007/609)

12 § on kumottu P:llä 9.5.2007/609.

13 § (8.12.2006/1190)

Pankkivaltuutetut ja Suomen Pankin tilintarkastajat

Eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä yhdeksän pankkivaltuutettua valvomaan Suomen Pankin toimintaa ja eduskunnan vastattavana olevien rahastojen hallintoa. Pankkivaltuutetut antavat eduskunnalle vuosittain kertomuksen ja tarvittaessa erilliskertomuksia. Eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä Suomen Pankille tilintarkastajat siten kuin siitä erikseen säädetään. Tilintarkastajat toimivat samalla eduskunnan vastattavana olevien rahastojen tilintarkastajina.

14 §

Eduskunnan tilintarkastajat

Eduskunta valitsee keskuudestaan kolme tilintarkastajaa ja heille kullekin henkilökohtaisen varajäsenen. Eduskunnan valitsevat tilintarkastajat valitsevat neljännen tilintarkastajan ja hänen varajäsenensä siten kuin eduskunnan tilisäännössä tarkemmin säädetään.

Eduskunnan tilintarkastajien tehtävänä on tarkastaa eduskunnan tilit ja hallinto. Tilintarkastajat antavat vuosittain eduskunnalle tilintarkastuskertomuksen.

15 §

Eduskunnan kirjaston hallitus

Eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä eduskunnan kirjaston hallituksen siten kuin siitä erikseen säädetään.

Kirjaston hallitus antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen.

16 §

Vaalit

Eduskunta toimittaa vaalit siten kuin eduskunnan vaalisäännössä tarkemmin säädetään. Henkilövaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali, jollei toisin säädetä. Vaaleissa ei sallita keskustelua.

Eduskunta valitsee pääsihteerin sen jälkeen, kun virka on ollut haettavana ja kansliatoimikunta on antanut hakijoista lausunnon. Jos virkaan on useampia hakijoita, toimitetaan eduskunnan pääsihteerin vaali.

Eduskunta valitsee valtionalouden tarkastusviraston pääjohtajan sen jälkeen, kun virka on ollut haettavana ja tarkastusvaliokunta on arvioinut hakijoita. Jos virkaan on useampia hakijoita, toimitetaan valtionalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaali. (9.5.2007/609)

17 §

Valiokuntien asettaminen ja järjestäytyminen (8.12.2006/1190)

Eduskunta asettaa pysyvät valiokunnat viipymättä kokoonnuttuaan vaalikauden ensimmäisille valtiopäiville. Valiokunta voidaan asettaa puhemiesneuvoston ehdotuksesta uudelleen valtioneuvoston tultua eduskuntavaalien jälkeen nimitetyksi. (8.12.2006/1190)

Valiokunnan tulee järjestäytyä viipymättä sen jälkeen, kun se on asetettu.

Valiokunta valitsee keskuudestaan toimikaudekseen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Vaalissa noudatetaan soveltuvin osin puhemiehen vaalista annettuja säännöksiä, jollei valiokunta yksimielisesti toisin päättä. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalien tuloksesta ilmoitetaan eduskunnalle.

Valiokunnan ensimmäisen kokouksen kutsuu koolle iältään vanhin jäsen. Hän johtaa puhetta, kunnes puheenjohtaja on valittu.

Jos valiokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat esteellisiä käsittelemään asiaa tai estyneitä osallistumaan valiokunnan kokoukseen, valitaan valiokunnalle tilapäinen puheenjohtaja. Vaali toimitetaan samalla tavoin kuin puheenjohtajan vaali.

Muiden eduskunnan toimielinten järjestäytymisessä noudatetaan soveltuvin osin, mitä tässä pykälässä säädetään.

18 § (9.5.2007/609)

Toimielinten johtosäännöt

Eduskunta hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan oikeusasiamiehen, pankkivaltuutettujen ja Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön. Lisäksi eduskunta voi hyväksyä muita tarvittavia johtosääntöjä.

3 LUKU

ASIAIN VIREILLETULO VALTIOPÄIVILLÄ

19 §

Asioiden ilmoittaminen

Puhemies ilmoittaa täysistunnossa hallituksen esityksen sekä valtioneuvoston kirjelmän, tiedonannon ja selonteon samoin kuin kertomusten antamisesta eduskunnalle sekä asetuksen tai muun alemmanasteisen säädöksen tai päätöksen ja kansalaisaloitteen toimittamisesta eduskunnan käsiteltäväksi. (7.12.2011/1272)

Puhemies ilmoittaa myös hallituksen esityksen ja eduskunta-aloitteen peruuttamisesta. Jos hallituksen esitys tai eduskunta-aloite peruutetaan, sen käsittely lopetetaan.

20 §

Eduskunta-aloitteet

Eduskunta-aloite toimitetaan keskuskansliaan. Aloite on perusteltava lyhyesti. Samaan aloitteeseen ei saa sisällyttää erilaisia asioita eikä talousarvioaloitteeseen yhtä useampaa ehdotusta määrärahaksi tai muuksi päätökseksi. (13.12.2010/71 v. 2011)

Eduskunta-aloite voidaan tehdä eduskunnan ollessa koolla. Talousarvioaloite voidaan tehdä vasta eduskunnalle annetun valtion talousarvioesityksen johdosta ja se on jätettävä viimeistään kello 12 kymmenentenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi. Talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta on jätettävä viimeistään kello 12 neljäntenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi. (13.2.2003/118)

Eduskunta-aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa aloitteen.

21 § (13.12.2010/71 v. 2011)

Eduskunnan työtä koskevat ehdotukset

Edustajalla on oikeus tehdä ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta, tilapäisen valiokunnan asettamisesta ja muusta eduskunnan toimivaltaan kuuluvasta asiasta, jonka vireillepanosta ei ole erikseen säädetty. Ehdotus toimitetaan keskuskansliaan. Puhemiesneuvosto voi tarvittaessa antaa lausunnon ehdotuksesta.

22 § (13.12.2010/71 v. 2011)

Välikysymys

Välikysymys jätetään keskuskansliaan. Välikysymys esitetään täysistunnossa ja lähetetään keskustelutta valtioneuvostolle vastattavaksi.

Välikysymykseen vastataan puhemiehen kanssa tarkemmin sovittavana ajankohtana 15 päivän kuluessa siitä, kun kysymys on saatettu valtioneuvoston tietoon.

Valtioneuvoston tai ministerin nauttimasta luottamuksesta toimitetaan äänestys, jos välikysymyksestä käydyin keskustelun aikana on tehty ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle tai ministerille. Eduskunta voi päättää lähettää asian valiokuntaan, jonka tulee tehdä ehdotus eduskunnan päätökseksi.

23 § (13.12.2010/71 v. 2011)

Valtioneuvoston tiedonanto ja valtioneuvoston selonteko

Valtioneuvoston tiedonanto ja valtioneuvoston selonteko esitellään eduskunnalle, minkä jälkeen se otetaan käsiteltäväksi täysistunnossa.

Valtioneuvoston tai ministerin nauttimasta luottamuksesta toimitetaan äänestys, jos tiedonannosta käydyin keskustelun aikana on tehty ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle tai ministerille. Eduskunta voi päättää lähettää asian valiokuntaan, jonka tulee tehdä ehdotus eduskunnan päätökseksi.

Kun keskustelu selonteosta on päättynyt, eduskunta päättää, mihin valiokuntaan asia lähetetään sekä antaako yksi tai useampi muu valiokunta lausuntonsa asiasta sitä valmistelevalle käsittelevälle valiokunnalle. Valiokunnan on ehdotettava selonteon johdosta hyväksyttävän kannanoton sanamuoto. Eduskunta voi kuitenkin päättää olla lähettämättä asiaa valiokuntaan, jolloin eduskunta ei hyväksy selonteon johdosta kannanottoa.

24 §

Pääministerin ilmoitus

Pääministerin tai hänen määräämänsä ministerin ilmoitus ajankohtaisesta asiasta annetaan eduskunnalle puhemiehen kanssa sovittuna aikana. (13.12.2010/71 v. 2011)

Puhemies päättää, sallitaanko ilmoituksen johdosta keskustelua. Puhemies myöntää harkintansa mukaan puheenvuorot sen estämättä, mitä 50 §:ssä säädetään. Kun puhemies katsoo keskustelun riittävän, hän toteaa sen päättyneeksi. (17.12.2012/895)

25 § (17.12.2012/895)

Suullinen kyselytunti

Puhemiesneuvosto voi päättää, että täysistunnossa käydään keskustelu, jossa edustajat esittävät kysymyksiä ministereille (kyselytunti).

Kyselytunnilla voidaan puheenvuorojen myöntämisessä poiketa siitä, mitä 50 §:ssä säädetään. Puhemies myöntää harkintansa mukaan lyhyitä puheenvuoroja edustajille kysymyksen esittämistä ja ministereille siihen vastaamista varten. Kun puhemies katsoo keskustelun riittävän, hän toteaa sen päättyneeksi.

Puhemiesneuvosto antaa asiasta tarkempia ohjeita.

26 §

Ajankohtaiskeskustelu

Edustaja voi tehdä puhemiesneuvostolle ehdotuksen, että täysistunnossa käydään keskustelu tietyistä ajankohtaisesta asiasta. (13.12.2010/71 v. 2011)

Ajankohtaiskeskustelun järjestämisestä päättää puhemiesneuvosto. Puheenvuorojen myöntämisessä voidaan poiketa siitä, mitä 50 §:ssä säädetään. Kun puhemies katsoo keskustelun riittävän, hän toteaa sen päättyneeksi. (17.12.2012/895)

Puhemiesneuvosto antaa asiasta tarkempia ohjeita.

27 §

Kirjallinen kysymys

Edustaja voi tehdä ministerin vastattavaksi kirjallisen kysymyksen tämän toimialaan kuuluvasta asiasta. Kysymys annetaan sisällöltään täsmällisenä puhemiehelle, joka toimittaa kysymyksen valtioneuvostolle. Kysymys voidaan tehdä myös valtiopäivien ollessa keskeytettyinä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen annetaan 21 päivän kuluessa siitä, kun kysymys toimitettiin valtioneuvostolle. Tieto eduskunnalle saapuneista vastauksista kirjallisiin kysymyksiin merkitään täysistunnon pöytäkirjaan. (13.12.2010/71 v. 2011)

Kysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa kysymyksen.

Eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta erityisestä syystä päättää, että kukin edustaja saa tehdä enintään tietyn määrän kirjallisia kysymyksiä valtiopäivien tai niiden osan aikana.

28 §

Eräät rikosoikeudellista vastuuta koskevat asiat

Perustuslain 115 §:ssä tarkoitettu ministerivastuuasian vireillepanosta perustuslakivaliokunnassa ilmoitetaan täysistunnossa.

Perustuslain 113 §:ssä tarkoitettu tasavallan presidenttiä koskeva ilmoitus esitellään eduskunnalle ja lähetetään keskustelutta perustuslakivaliokuntaan kannanoton esittämistä varten.

29 § (13.2.2003/118)

Selvitykset sidonnaisuuksista

Valtioneuvoston kirjelmä, joka sisältää perustuslain 63 §:n 2 momentissa tarkoitettun selvityksen valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista, esitellään eduskunnalle. Täysistunnossa käydään asiasta keskustelu. Eduskunta ei tee päätöstä kirjelmän johdosta. Samoin menetellään silloin, kun muu kuin valtioneuvoston jäsen antaa lain nojalla eduskunnalle selvityksen sidonnaisuuksistaan.

30 §

Euroopan unionin asiat (3.12.2009/1023)

Puhemies lähettää perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitettun valtioneuvoston kirjelmän asian laadun mukaan suureen valiokuntaan tai ulkoasiainvaliokuntaan. Puhemies määrää samalla asiasta suurelle valiokunnalle tai ulkoasiainvaliokunnalle lausunnon antavasta valiokunnasta. Suuri valiokunta tai ulkoasiainvaliokunta voi asettaa määräajan, jonka kuluessa valiokunnan lausunto tulee antaa.

Valtioneuvoston kirjelmän lähettämisestä valiokuntiin ilmoitetaan täysistunnossa.

Euroopan unionista Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 tehdyn sopimuksen (EU-sopimus) mukaisesti Euroopan unionin toimielinten eduskunnalle toimittamat asiakirjat, jotka sisältävät esityksen lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, merkitään saapuneiksi suuressa valiokunnassa, joka lähettää ne asianomaisille erikoisvaliokunnille sekä myös Ahvenanmaan maakuntapäiville siinä tarkoituksessa, että ne voivat ilmaista suurelle valiokunnalle käsityksensä säädösesityksestä EU-sopimuksen 5 artiklassa määritellyn toissijaisuusperiaatteen kannalta. (3.12.2009/1023)

Eduskunta voi suuren valiokunnan ehdotuksesta päättää antaa EU-sopimukseen liitetyn, toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan 6 artiklassa tarkoitettun perustellun lausunnon sekä päättää eduskunnan kannasta pöytäkirjan 8 artiklassa tarkoitettun kanteen nostamiseen. Pöytäkirjan 6 artiklan tarkoitamissa tapauksissa eduskunnan päätös sekä suuren valiokunnan mietintö toimitetaan Euroopan unionin toimielimille tiedoksi. (3.12.2009/1023)

Eurooppa-neuvoston EU-sopimuksen 48 artiklan 7 kohdan nojalla tekemän aloitteen käsittelystä on voimassa, mitä 32 §:ssä säädetään. (3.12.2009/1023)

30 a § (17.12.2012/895)

Valiokunnan saama selvitys

Puhemiesneuvosto voi valiokunnan esityksestä päättää perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun selvityksen ottamisesta keskusteltavaksi täysistunnossa, jolloin eduskunta ei kuitenkaan tee päätöstä asiassa. Puheenvuorojen myöntämisessä voidaan poiketa siitä, mitä 50 §:ssä säädetään. Kun puhemies katsoo keskustelun riittävän, hän toteaa sen päättyneeksi.

31 §

Hallituksen esitystä täydentävä esitys

Hallituksen esitystä täydentävä esitys lähetetään alkuperäistä esitystä valmistelevasti käsittelevään valiokuntaan. Valiokunnan on käsiteltävä alkuperäinen esitys ja sitä täydentävä esitys toistensa yhteydessä.

31 a § (9.5.2007/609)

Tarkastusvaliokunnan vireillepano-oikeus

Tarkastusvaliokunnalla on oikeus omasta aloitteestaan ottaa käsiteltäväkseen perustuslain 90 §:n 1 momentin nojalla toimialaansa kuuluva asia sekä laatia siitä mietintö täysistunnolle.

4 LUKU

ASIAIN VALMISTELU TÄYSISTUNNOLLE

32 §

Valiokuntaan lähettäminen

Hallituksen esitykset, eduskunta-aloitteet, lepäämään hyväksytyt lakiehdotukset, vahvistamatta jääneet lait, kansalaisaloitteet, eduskunnalle annetut kertomukset, eduskunnan tarkastettaviksi saatetut asetukset ja muut alemmanasteiset säädökset ja päätökset sekä ehdotukset eduskunnan työjärjestykseksi, eduskunnan virkamiehiä koskevaksi laiksi, eduskunnan vaalisäännöksi sekä ohje- ja johtosäännöiksi, Eurooppa-neuvoston EU-sopimuksen 48 artiklan 7 kohdan nojalla tekemät aloitteet samoin kuin ne muut asiat, joista niin on erikseen säädetty, on valmistelevasti käsiteltävä valiokunnassa ennen kuin ne otetaan päätettäväksi täysistunnossa. Valiokunnan valmisteltavaksi lähetetään lisäksi ne muut asiat, joista eduskunta niin päättää. (7.12.2011/1272)

Näiden asioiden valiokuntaan lähettämistä varten käydään täysistunnossa keskustelu (lähetekeskustelu). Lähetekeskustelun päätyttyä eduskunta päättää puhemiesneuvoston ehdotuksesta, mihin valiokuntaan asia lähetetään. Puhemiesneuvosto voi päättää hallituksen esitystä täydentävän esityksen lähettamisestä valiokuntaan ilman lähetekeskustelua, mistä ilmoitetaan täysistunnossa. Toimenpidealoitteiden valiokuntaan lähettamisestä säädetään 33 §:ssä.

Eduskunta voi samalla päättää, että yhden tai useamman muun valiokunnan on annettava lausunto asiasta sitä valmistelevasti käsittelevälle valiokunnalle.

Ehdotus perustuslain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan. Hallituksen toimenpidekertomus lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan. Siltä osin kuin kertomus koskee ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, se lähetetään kuitenkin ulkoasiainvaliokuntaan. Edellä 1 momentissa tarkoitettu Eurooppa-neuvoston aloite lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan tai ulkoasiainvaliokuntaan. (3.12.2009/1023)

Eduskunta voi antaa valiokunnille ohjeita asian valmistelusta.

33 §

Toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettäminen

Puhemiesneuvosto päättää toimenpidealoitteen lähettamisestä valiokuntaan. Toimenpidealoitteen lähettamisestä valiokuntaan ilmoitetaan täysistunnossa.

Puhemiesneuvosto voi siirtää toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettämisen eduskunnan päätettäväksi, jolloin täysistunnossa myös käydään asiasta lähetekeskustelu.

34 § (12.12.2005/10 v. 2006)

Käsittelyjärjestys

Valiokunnan tulee ilman aiheetonta viivytystä käsitellä sinne lähetetyt asiat ja antaa niistä asian laadun mukaisesti mietintö täysistunnolle tai lausunto toiselle valiokunnalle.

Kiireellisesti on käsiteltävä asiat, jotka koskevat valtioneuvoston tai ministerin nauttimaa luottamusta. Valiokunnan tulee yleensä käsitellä ensin hallituksen esitykset sekä valtioneuvoston kirjelmät Euroopan unionin asioista. (13.12.2010/71 v. 2011)

Samaa asiaa koskevat hallituksen esitykset ja eduskunta-aloitteet on käsiteltävä toisensa yhteydessä ja niistä on annettava yhteinen mietintö, jolleivät erityiset syyt vaadi menettelemään toisin. Valiokunnan on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei hallituksen esityksen johdosta laadittava mietintö viivästy asioiden yhdistämisen vuoksi.

Puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita siitä, missä järjestyksessä asiat otetaan käsiteltäviksi valiokunnissa.

35 §

Valiokuntien kokoontuminen

Valiokunnat kokoontuvat työtilanteen mukaan. Eduskunnan ollessa koolla valiokunnat kokoontuvat ensi sijassa muina arkipäivinä kuin maanantaina ja lauantaina. Valiokunnan puheenjohtaja kutsuu valiokunnan kokoukseen.

Valtiopäivien ollessa keskeytettyinä ja eduskunnan lopetettua työskentelynsä valiokunta kokoontuu puheenjohtajan aloitteesta tai jos vähintään kolmasosa valiokunnan jäsenistä sitä pyytää puheenjohtajalta. Puheenjohtaja kutsuu valiokunnan koolle myös valtioneuvoston pyynnöstä. (13.12.2010/71 v. 2011)

Valiokunnan puheenjohtajan ollessa estynyt sovelletaan valiokunnan varapuheenjohtajaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään valiokunnan puheenjohtajasta. Jos valiokunnan jäsen on estynyt osallistumasta valiokunnan kokoukseen tai esteellinen käsittelemään asiaa, hänen sijaansa tulee varajäsen.

36 §

Läsnäolo-oikeus valiokunnan kokouksessa

Puhemies ja varapuhemiehet saavat olla läsnä valiokuntien kokouksissa.

Kaikilla edustajilla on oikeus olla läsnä suuren valiokunnan kokouksessa käsiteltäessä lainsäädäntöasioita. Ahvenanmaan vaalipiiristä valittu edustaja saa kuitenkin aina olla läsnä suuren valiokunnan kokouksessa.

37 §

Asiantuntijoiden kuuleminen

Valiokunta voi kuulla asiantuntijoita.

Käsiteltäessä kansalaisaloitetta valiokunnan on varattava aloitteen tekijöiden edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi. Käsiteltäessä sellaista lakiehdotusta tai muuta asiaa, joka koskee erityisesti saamelaisia, valiokunnan on varattava saamelaisten edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi, jollei erityisestä syystä muuta johdu. (7.12.2011/1272)

38 §

Lausunto toiselta valiokunnalta

Valiokunta voi pyytää valmistelevasti käsiteltävästä asiasta ja perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetusta selvityksestä lausunnon toiselta valiokunnalta. Lisäksi suuri valiokunta ja ulkoasiainvaliokunta voivat pyytää toiselta valiokunnalta lausunnon perustuslain 96 ja 97 §:ssä tarkoitetusta ehdotuksesta tai selvityksestä. (13.2.2003/118)

Jos valiokunnassa valmistelevasti käsiteltävän lakiehdotuksen tai muun asian perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimuksiin on epäselvyyttä, valiokunnan tulee pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Valiokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon valtion talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle 30 päivän kuluessa siitä, kun esitys on lähetetty valtiovarainvaliokuntaan.

39 § (12.12.2005/10 v. 2006)

Valiokunnan päätöksenteko

Saatuaan asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen valiokunta käy valmistavan keskustelun, jossa valiokunnan jäsenillä on tilaisuus lausua käsityksensä asiasta kaikin osin ja jonka perusteella valiokunnan sihteeri laatii mietintö- tai lausuntoluonnoksen. Luonnoksen pohjalta käydään yleiskeskustelu sekä toimitetaan asian yksityiskohtainen käsittely, jossa päätetään valiokunnan ehdotuksista samoin kuin mietinnön tai lausunnon perusteluista.

Valiokunta voi päättää yksimielisesti pitää yksityiskohtaista käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä. Muussa tapauksessa asia otetaan erilliseen ratkaisevaan käsittelyyn, jossa käsittelyn pohjana on valiokunnan hyväksymä mietintö tai lausunto. Tällöin valiokunnan jäsenille varataan tilaisuus käydä yleiskeskustelu ja suoritetaan yksityiskohtainen käsittely.

Hylkäysehdotus ratkaistaan asian sisältöä koskevien ehdotusten jälkeen.

Asia pannaan kannatetusta ehdotuksesta kerran pöydälle johonkin seuraavaan valiokunnan kokoukseen. Tämän jälkeen asia pannaan pöydälle, jos valiokunta niin päättää. (13.12.2010/71 v. 2011)

Valiokunta voi valita keskuudestaan edustajan esittelemään puheenjohtajan sijasta täysistunnossa mietinnön tai lausunnon taikka suuressa valiokunnassa sille annetun lausunnon.

40 §

Äänestäminen valiokunnassa (12.12.2005/10 v. 2006)

Valiokunta päättää kulloinkin käytettävästä äänestystavasta. Avoin äänestys nimenhuudon mukaan on kuitenkin toimitettava, milloin puheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi tai valiokunnan jäsen sitä vaatii.

Äänten mennessä tasan ratkaisee arpa. Jos kuitenkin perustuslakivaliokunta äänestää 28 §:ssä tarkoitettussa asiassa ja äänet menevät tasan, tulee valiokunnan päätökseksi lievempi kanta.

41 §

Valiokunnan jaosto

Valiokunta voi asettaa keskuudestaan jaoston valmistelemaan käsiteltävänä olevaa asiaa ja laatimaan siitä mietintö- tai lausunntuonnoksen.

Asian käsittelystä jaostossa on soveltuvin osin voimassa, mitä asian käsittelystä valiokunnassa säädetään.

42 § (12.12.2005/10 v. 2006)

Valiokunnan mietintö ja lausunto

Valiokunnan on laadittava mietintönsä ja lausuntonsa lyhyesti. Valiokunnan ehdotukset on tehtävä ponnien muodossa. Samoin on meneteltävä vastalauseessa ja eriävässä mielipiteessä, jollei niissä rajoituta ainoastaan eriävän käsityksen ilmaisemiseen.

Mietintöön ja lausuntoon merkitään asian ratkaisevaan käsittelyyn osallistuneet jäsenet. Jos jäsen osallistui ainoastaan osittain tähän käsittelyyn, on se ilmaista.

Mietinnön vastalause ja lausunnon eriävä mielipide on toimitettava valiokunnan määräämässä ajassa valiokunnan sihteerille. Vastalauseen ja eriävän mielipiteen tulee vastata sen allekirjoittajien asian ratkaisevassa käsittelyssä edustamaa kantaa. (13.12.2010/71 v. 2011)

Mietinnön ja lausunnon sekä niihin liittyvät vastalauseet ja eriävät mielipiteet tarkistaa valiokunnan sihteeri, jollei valiokunta toisin päättä.

43 § (12.12.2005/10 v. 2006)

Valiokunnan pöytäkirjat

Valiokunnan kokouksesta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään läsnä olleet jäsenet ja kuullut asiantuntijat sekä tehdyt ehdotukset ja päätökset äänestyksineen. Pöytäkirjan varmentaa valiokunnan sihteeri allekirjoituksellaan.

Valiokunnan pöytäkirjat ja muut asiakirjat arkistoidaan puhemiesneuvoston erikseen vahvistamien ohjeiden mukaisesti.

43 a § (12.12.2005/10 v. 2006)

Valiokunnan asiakirjojen julkisuus

Valiokunnan pöytäkirjat tallennetaan yleisön saataville tietoverkkoon. Asian käsittelyasiakirjat tulevat julkisiksi, kun asia on valiokunnassa loppuun käsitelty. Eduskuntaryhmällä, joka ei ole edustettuna valiokunnassa tai sen jaostossa, on kuitenkin oikeus saada jäljennös vielä keskeneräisen asian käsittelyasiakirjoista, jos ne eivät ole salaisia.

Valiokunnan asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi merkittävää vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai pääoma- ja rahoitusmarkkinoille. Salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja liiketai ammatissalaisuudesta taikka henkilön terveydentilasta tai hänen taloudellisesta asemastaan, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa, jollei huomattava yhteiskunnallinen tarve vaadi niiden julkisuutta. Valiokunta voi muusta vastaavasta välttämättömästä syystä päättää, että jokin asiakirja on salassa pidettävä.

Salassa pidettäviä ovat lisäksi sellaiset asiakirjat, jotka kuuluvat valiokunnan perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla päättämän vaiteliaisuuden piiriin. Valtioneuvoston vaiteliaisuuspyyntöä valiokunnan käsiteltävänä olevassa Suomen kansainvälisiä suhteita koskevassa tai Euroopan unionin asiassa noudatetaan, kunnes asianomainen valiokunta on tehnyt päätöksen pyynnön johdosta.

Valiokunnan asiakirjojen salassapitoajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 31 §:ssä säädetään, jollei valiokunta päättä lyhyemmästä ajasta.

Puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita valiokunnan asiakirjojen julkisuudesta.

44 § (12.12.2005/10 v. 2006)

Suuri valiokunta

Jollei suuren valiokunnan työjärjestyksestä muuta johdu, noudatetaan asioiden käsittelyssä suuressa valiokunnassa soveltuvin osin, mitä 34, 35, 37, 39–43 ja 43 a §:ssä säädetään.

5 LUKU

ASIAIN KÄSITTELY TÄYSISTUNNOSSA

45 §

Täysistunnot

Täysistuntoja pidetään eduskunnan työtilanteen mukaan. Puhemies kutsuu täysistunnot koolle noudattaen mahdollisuuksien mukaan puhemiesneuvoston hyväksymää täysistuntosuunnitelmaa. Täysistunnot pidetään ensi sijassa muina arkipäivinä kuin maanantaina ja lauantaina.

46 §

Täysistunnon päiväjärjestys

Täysistunnon päiväjärjestys sisältää luettelon istunnossa esille tulevista asioista sekä niiden käsittelyvaiheesta ja niihin liittyvistä asiakirjoista.

Puhemies päättää täysistunnon päiväjärjestyksestä. Otettaessa asioita päiväjärjestykseen tulee ottaa huomioon eduskunnan aikaisemmat päätökset sekä puhemiesneuvoston hyväksymät täysistuntosuunnitelmat.

Puhemies voi muuttaa ilmoitettua päiväjärjestystä ja keskeyttää asian käsittelyn.

47 §

Ilmoittautuminen täysistuntoon

Täysistunnon alkaessa toimitetaan nimenhuuto. Samana päivänä myöhemmin pidettävässä täysistunnossa voidaan puhemiehen harkinnan mukaan jättää nimenhuuto toimittamatta, jolloin läsnä oleviksi katsotaan edellisessä täysistunnossa läsnä olleet edustajat.

Edustaja, joka saapuu täysistuntoon 15 minuutin kuluessa nimenhuudosta, katsotaan nimenhuudossa läsnä olevaksi. Tätä myöhemmin täysistuntoon saapuva edustaja merkitään läsnä olevaksi siitä alkaen, kun hän ilmoittautuu puhemiehelle.

3 momentti on kumottu P:llä 17.12.2012/895.

48 § (13.2.2007/219)

Poissaolotiedon kirjaaminen

Tieto poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän sekä sairauden ja äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan vuoksi merkitään täysistunnon pöytäkirjaan.

Puhemiesneuvosto antaa ohjeita eduskuntatyöhön liittyviksi luettavista tehtävistä sekä läsnäolojen ja poissaolojen kirjaamisesta.

49 §

Täysistunnon johtaminen

Puhemies johtaa täysistuntoa ja ylläpitää siinä järjestystä sekä tekee päätös- ja äänestyselhdotukset. Puhemies saa ehdottaa vain sellaista, mikä on tarpeen perustuslain, eduskunnan työjärjestyksen tai eduskunnan päätösten panemiseksi täytäntöön.

Puhemies valvoo, että kukin puhuja pysyy käsiteltävässä asiassa. Jos puhuja poikkeaa asiasta, puhemiehen tulee muistuttaa häntä asiassa pysymisen vaatimuksesta. Jollei puhuja noudata muistutusta, puhemies voi kieltää häntä jatkamasta puhettaan.

50 §

Puheenvuorot

Täysistunnossa edustajat saavat puheenvuoron ilmoittautumisjärjestyksessä.

Ennen muita puheenvuoron pyytäjiä annetaan esittelypuheenvuoro valiokunnan edustajalle ja lähetekeskustelussa olevan eduskunta-aloitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle taikka kertomuksen antaneen eduskunnan valitseman toimielimen puheenjohtajalle, jos tämä on eduskunnan jäsen, tai toimielimen valitsemalle esittelijälle, joka on kansanedustaja. Puhemies voi myöntää esittelypuheenvuoron myös lausunnon antaneen valiokunnan edustajalle ja erityisestä syystä myös vastalauseen ensimmäiselle allekirjoittajalle muiden esittelypuheenvuorojen jälkeen. Välikysymykseen annetun vastauksen jälkeen myönnetään ensimmäinen puheenvuoro välikysymyksen ensimmäiselle allekirjoittajalle. (12.12.2005/10 v. 2006)

Puhemies voi harkintansa mukaan antaa ministerille, valtioneuvoston oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle puheenvuoron ennen muita puheenvuoron pyytäjiä.

Puhemiesneuvosto voi etukäteen varata osan jostakin keskustelusta puheenvuoroille, jotka saavat kestää enintään puhemiesneuvoston määräämän ajan.

Puheenvuorojen myöntämisestä ajankohtaiskeskusteluissa ja kyselytunneilla sekä keskusteltaessa pääministerin ilmoituksesta ja valiokunnan saamasta selvityksestä säädetään 24–26 ja 30 a §:ssä. (17.12.2012/895)

Puhemiesneuvosto antaa tarkempia ohjeita puheenvuorojen pyytämisestä ja pitämisestä.

51 §

Ryhmäpuheenvuorot

Valtion talousarviota, valtioneuvoston tiedonantoa ja selontekoa sekä välikysymystä käsiteltäessä käytetään ryhmäpuheenvuorot, jollei puhemiesneuvosto toisin päättä. Puhemiesneuvosto voi päättää, että ryhmäpuheenvuorot käytetään myös muuta merkitykseltään huomattavaa asiaa käsiteltäessä. Ryhmäpuheenvuoroja myönnettäessä noudatetaan kuitenkin, mitä 50 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Ryhmäpuheenvuorot pidetään eduskunnassa vaalikauden alkaessa järjestäytyneiden eduskuntaryhmien koon mukaisessa järjestyksessä suurimmasta pienimpään. Yhtä suurien ryhmien järjestys ratkaistaan puhemiesneuvostossa arpomalla. Puhemiesneuvosto voi muuttaa ryhmäpuheenvuorojärjestystä, jos vaalikauden aikana on muodostunut vähintään kolmen edustajan eduskuntaryhmä tai jos järjestyksen tarkistamiseen on muu painava syy.

Puhemiesneuvosto voi päättää, että ryhmäpuheenvuorojen jälkeen käytetään muitakin ennen istuntoa varattuja puheenvuoroja 2 momentin mukaisessa järjestyksessä.

Puhemiesneuvosto päättää, missä keskustelun vaiheessa 2 momentin mukaiseen järjestykseen sisällyttämättömien eduskuntaryhmien edustajat voivat käyttää puheenvuoroja.

Puhemiesneuvosto voi antaa 1–4 momentin soveltamisesta tarkempia ohjeita.

52 §

Vastauspuheenvuorot

Puhemies voi 50 ja 51 §:n estämättä antaa harkintansa mukaan ja määräämässään järjestyksessä tilaisuuden vastata lyhyesti puheenvuoroon. (17.12.2012/895)

Puhemiesneuvosto antaa tarkempia ohjeita vastauspuheenvuoroista.

53 § (17.12.2012/895)

Lakiehdotuksen käsittely

Asia, joka sisältää lakiehdotuksen, otetaan täysistunnossa valiokunnan mietinnön pohjalta kahteen käsittelyyn.

Ensimmäisessä käsittelyssä esitellään valiokunnan mietintö ja käydään asiasta yleiskeskustelu. Sen jälkeen päätetään yksityiskohtaisessa käsittelyssä lakiehdotuksen sisällöstä. Lakiehdotuksen sisältö voidaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä todeta ilman pykäläkohtaista käsittelyä hyväksytyksi mietinnön mukaisena niiltä osin kuin asian asiakirjoissa ei ole mietinnöstä poikkeavia säännösehdoituksia eikä tällaisia ehdotuksia myöskään ole tehty 58 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Ensimmäisessä käsittelyssä ei saa tehdä ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Jos lakiehdotuksen sisältö hyväksytään mietinnön mukaisena, asian ensimmäinen käsittely todetaan päättyneeksi. Muussa tapauksessa asia lähetetään eduskunnan päätöksen mukaisena suureen valiokuntaan. Suuri valiokunta voi yhtyä eduskunnan päätökseen tai ehdottaa siihen muutoksia. Jos suuri valiokunta ehdottaa muutoksia, eduskunta päättää niiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Tämän jälkeen asian ensimmäinen käsittely todetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä, joka pidetään aikaisintaan kolmantena päivänä ensimmäisen käsittelyn päättymisestä, eduskunta päättää lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä sekä mahdollisista eduskunnan lausumista.

Ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi on, jos sitä ei ole tehty valiokunnan mietinnössä, tehtävä asian toisessa käsittelyssä ennen kuin keskustelu on päättynyt.

Ensimmäisen käsittelyn aikana eduskunta voi lähettää asian sitä valmistelevasti käsitelleeseen valiokuntaan tai muuhun erikoisvaliokuntaan sekä yleiskeskustelun kuluessa suureen valiokuntaan. Käsittelyä jatketaan valmistuneen uuden mietinnön pohjalta.

54 §

Lepäämään hyväksytyn lakiehdotuksen ja vahvistamatta jääneen lain käsittely

Lepäämään hyväksytty lakiehdotus ja vahvistamatta jäänyt laki käsitellään täysistunnossa yhden käsittelyn asiana. Käsittelyn aluksi esitellään valiokunnan mietintö ja käydään asiasta keskustelu. Sen jälkeen päätetään lakiehdotuksen tai lain hyväksymisestä asiasisällöltään muuttamattomana tai hylkäämisestä.

55 §

Ainoa käsittely

Muut kuin 53 ja 54 §:ssä tarkoitetut täysistunnon päiväjärjestyksen asiat, joista eduskunnan tulee päättää ja joista ei erikseen toisin säädetä, otetaan täysistunnossa ainoaan käsittelyyn. (17.12.2012/895)

Valtion talousarvioesityksen käsittelystä säädetään lisäksi 59 §:ssä.

56 §

Kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksyminen

Kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymistä tarkoittava asia otetaan valiokunnan mietinnön pohjalta täysistunnossa ainoaan käsittelyyn.

Jos valiokunnan mietintöön sisältyy ehdotus sekä kansainvälisestä velvoitteesta että sen voimaansaattamislaista, esitellään velvoitetta koskeva ehdotus ainoaan käsitteilyyn samalla kun lakiehdotus esitellään toiseen käsitteilyyn. Eduskunta päättää ensin velvoitetta koskevasta ehdotuksesta.

57 § (13.12.2010/71 v. 2011)

Pöydällepano

Asia jää lähetekeskustelussa pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista, jos joku edustaja sitä pyytää. Tämän jälkeen asiaa ei enää lähetekeskustelussa voida panna pöydälle.

Valiokunnan mietintö esitellään ensin pöydälle pantavaksi istuntoon, joka pidetään aikaisintaan seuraavana päivänä. Erityisestä syystä eduskunta voi kuitenkin päättää panna asian pöydälle jo samana päivänä pidettävään istuntoon.

Ensimmäisessä käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitettussa käsittelyssä asia pannaan tämän jälkeen kannatetusta ehdotuksesta kerran pöydälle. Muutoin asia pannaan pöydälle, jos eduskunta niin päättää.

Valtioneuvoston tiedonantoa ja selontekoa sekä välikysymystä ei keskustelun niistä alettua voida panna pöydälle. Säännökset asian pöydällepanosta eivät koske pääministerin ilmoitusta eivätkä ajankohtaiskeskustelua.

58 §

Muutosehdotusten tekeminen

Edustajan täysistunnossa tekemä ehdotus, jota ei ole asiakirjoissa, on annettava kirjallisena puhemiehelle, jos puhemies sitä vaatii.

Lainsäädäntöasian ensimmäisessä käsittelyssä tehtävä muutosehdotus, jota ei ole asiakirjoissa, on mikäli mahdollista toimitettava ilman perusteluja viimeistään kaksi tuntia ennen täysistuntoa keskuskansliaan. Ehdotus toimitetaan edustajille ennen kuin asiasta päätetään. Puhemies voi erityisestä syystä esitellä äänestettäväksi myöhemminkin tehdyn ehdotuksen. (13.12.2010/71 v. 2011)

Lainsäädäntöasian toisessa käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitettussa käsittelyssä tehtävään ehdotukseen, joka koskee muuta kuin hylkäämistä, sovelletaan 2 momentin säännöksiä.

Muutosehdotusten tekemisestä valtion talousarvioesityksen käsittelyssä säädetään 59 §:n 2 momentissa.

59 §

Talousarvioesityksen käsittely

Valtion talousarvioesitys otetaan täysistunnossa valtiovarainvaliokunnan mietinnön pohjalta ainoaan käsittelyyn eduskunnan hyväksymän menettelytavan mukaisesti. Talousarvioehdotuksen pääluokka tai osasto taikka niiden luku todetaan hyväksytyksi mietinnön mukaisena, jollei muutosehdotuksia siihen ole tehty sen mukaan kuin jäljempänä tässä pykälässä säädetään. (17.12.2012/895)

Muutosehdotus valtiovarainvaliokunnan mietintöön on toimitettava eduskunnan päättämänä aikana keskuskansliaan siinäkin tapauksessa, että se on asiakirjoissa. Myöhemmin tehtyä muutosehdotusta ei käsitellä, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sitä tarpeellisena. (13.12.2010/71 v. 2011)

Ehdotus uuden ja hallituksen esitykseen sisällyttömän määrärahan tai muun päätöksen hyväksymisestä talousarvioon otetaan talousarviosta päätettäessä huomioon vain, jos se on pantu vireille talousarvioaloitteella. (13.12.2010/71 v. 2011)

Jos eduskunta ei ole muuttamattomana hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan mietintöä, asia palautuu valtiovarainvaliokuntaan. Valiokunta voi yhtyä eduskunnan päätökseen tai ehdottaa siihen muutoksia. Jos valiokunta ehdottaa muutoksia, eduskunta päättää niiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Jos valtion talousarvion julkaiseminen viivästyy yli varainhoitovuoden vaihteen, valtiovarainvaliokunnan tulee ehdottaa eduskunnalle, miten hallituksen esitystä valtion talousarvioksi noudatetaan väliaikaisesti talousarviona. Valiokunnan ehdotus käsitellään soveltuvin osin samassa järjestyksessä kuin talousarvioehdotus.

Lisätalousarvioesityksen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä talousarvioesityksen käsittelystä säädetään.

60 §

Päätös- ja äänestyselhdotukset

Kun keskustelu käsiteltävästä asiasta on päättynyt, puhemies esittää selonteon tehdyistä ehdotuksista. Jos puhemiehen selontekoa vastaan tehdään muistutus, jonka puhemies havaitsee oikeaksi, hänen on oikaistava selonteko. Jos muistutus puhemiehen mielestä ei anna aihetta selonteon muuttamiseen, eduskunta päättää selonteosta. (17.12.2012/895)

Selonteon jälkeen puhemies tekee ehdotuksen, missä järjestyksessä ehdotuksista äänestetään. Jos puhemiehen äänestysjärjestysehdoista vaaditaan muutettavaksi, mutta vaatimus puhemiehen mielestä ei ole aiheellinen, eduskunta päättää äänestysjärjestyksestä.

Äänestysjärjestyksen tultua hyväksytyksi puhemies tekee sellaisen äänestysesityksen, että vastaus jaa tai ei ilmaisee eduskunnan päätöksen. Jos on useampia päätösehdotuksia, asetetaan yksi vastaesitykseksi toista vastaan, kunnes kaikista siten on äänestetty.

Äänestettäväksi ei oteta edustajan tekemää ehdotusta, jota ei ole kannatettu.

Muuta keskustelua ei tässä pykälässä tarkoitetuista asioista sallita. Äänestystä siitä, onko äänestys suoritettava, ei myöskään sallita.

61 §

Äänestystapa

Äänestys toimitetaan koneäänestyksenä, seisomaan nousten tai avoimena lippuäänestyksenä. Puhemies ilmoittaa äänestystavan. Keskustelua äänestystavasta ei sallita.

Koneäänestys toimitetaan, riippumatta siitä, onko jo äänestetty seisomaan nousten, jos puhemies katsoo sen aiheelliseksi tai jos seisomaan nousten tapahtunut äänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut selvää vastausta taikka jos joku edustaja sitä pyytää.

Avoin lippuäänestys toimitetaan, jos koneäänestystä ei teknisistä syistä voida toimittaa tai jos koneäänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut luotettavaa vastausta taikka jos äänet ovat menneet tasan. Jos äänet kuitenkin ovat menneet tasan sellaisessa äänestyksessä, joka ei koske eduskunnan lopullista päätöstä kyseisessä käsittelyvaiheessa, uusitaan koneäänestys, ja lippuäänestys toimitetaan vasta, jos äänet uudessakin koneäänestyksessä ovat menneet tasan.

Vaaleissa noudatettavasta äänestysmenettelystä säädetään tarkemmin eduskunnan vaalisäännössä.

62 §

Avoin lippuäänestys

Avoin lippuäänestys toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä erivärisiä lippuja. Lipuissa tulee olla painettuna edustajan nimi sekä sana jaa, ei tai tyhjä. Muunlainen äänestyslippu on hylättävä. Edustajien tulee tuoda äänestyslippunsa uurnaansa siinä järjestyksessä kuin heidän nimensä on huudettu. Äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.

63 §

Äänestyksen tulos

Puhemies toteaa äänestyksen tuloksen.

Tulokset kaikista äänestyksistä säilytetään ja julkaistaan. (17.12.2012/895)

Keskustelua asiasta ei sallita. (17.12.2012/895)

64 §

Valiokunnan mietinnön perustelut

Valiokunnan mietinnön perustelut katsotaan hyväksytyiksi, jollei eduskunta toisin päättä.

65 §

Pääministerin valinta

Tasavallan presidentin eduskunnalle antama tieto pääministeriehdokkaasta esitellään eduskunnalle ja asia pannaan pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Pääministeriehdokkaan hyväksymisestä toimitetaan koneäänestys tai avoin lippuäänestys. Puhemies ilmoittaa äänestystavan.

Perustuslain 61 §:n 3 momentissa tarkoitettu pääministerin vaali toimitetaan nimihuudon mukaan käyttämällä äänestyslippuja, joissa saa olla painettuna ainoastaan edustajan nimi. Edustajan tulee kirjoittaa äänestyslippuun sen henkilön nimi, jota hän äänestää, niin selvästi ilmaistuna, ettei epätietoisuutta tarkoitettua henkilöstä voi syntyä, tai jättää äänestyslippunsa tyhjänä. Muunlainen äänestyslippu on hylättävä. Äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.

Pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt.

Tässä pykälässä tarkoitettusta asiasta ei sallita keskustelua.

66 §

Järjestyksen ylläpito täysistunnossa

Suosion tai paheksumisen osoituksia ei eduskunnan täysistunnossa sallita.

Eduskunnan yleisöparvella täysistuntoa seuraavien tulee noudattaa kansliatoimikunnan antamia määräyksiä ja muita järjestyksen ylläpitämiseksi annettuja ohjeita. Järjestyksen palauttamiseksi puhemies voi määrätä parvet tyhjennettäviksi.

67 §

Suljettu istunto

Jos puhemies katsoo, että jotakin asiaa ei sen laadun vuoksi voida käsitellä julkisessa istunnossa, tai jos 25 kansanedustajaa ehdottaa jonkin asian käsittelemistä suljetussa istunnossa, puhemies tyhjennyttää yleisöparvet ja ehdottaa, että eduskunta perustuslain 50 §:n 1 momentin nojalla päättää, onko asia käsiteltävä suljetussa istunnossa.

Eduskunta päättää suljetun istunnon pöytäkirjan ja istunnossa käsiteltyjen asiakirjojen julkisuudesta ja salassapidosta.

6 LUKU

VALTIOPÄIVÄASIAKIRJAT

68 §

Eduskunnan vastaukset ja kirjelmät

Eduskunnan päätös hallituksen esityksen johdosta ilmoitetaan eduskunnan vastauksessa valtioneuvostolle. Eduskunnan kirjelmällä saatetaan kuitenkin tiedoksi eduskunnan hyväksymä valtion talousarvio sekä eduskunnan muu päätös ja eduskunnan ilmoitus.

Vaalikauden viimeisiltä valtiopäiviltä laaditaan luettelo niistä hallituksen esityksistä, asetuksista ja muista alemmanasteisista säädöksistä ja päätöksistä sekä kertomuksista, joita ei ole ehditty käsitellä loppuun ja jotka siten ovat rauenneet. Luetteloon otetuista rauenneista asioista ilmoitetaan eduskunnan kirjelmällä valtioneuvostolle tai kertomuksen antajalle, jos kertomus on muun viranomaisen kuin hallituksen antama.

Puhemies ja eduskunnan pääsihteeri allekirjoittavat eduskunnan vastaukset ja kirjelmät.

Puhemiesneuvosto päättää tarvittaessa eduskunnan vastauksen tai kirjelmän sanamuodon tarkistamisesta.

69 § (17.12.2012/895)

Täysistunnon pöytäkirja

Täysistunnosta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään tiedot asioiden käsittelystä ja täysistunnossa käydyt keskustelut. Tiedot täysistunnossa tehdyistä päätöksistä julkaistaan viipymättä tietoverkossa.

Pöytäkirjaan merkittävä puhe annetaan puhujan tarkastettavaksi. Puheen asiasisältöön ei saa tehdä muutoksia.

Jos edustaja ei ole yhtynyt täysistunnon päätökseen, hänellä on oikeus ilmoittaa erivä mielipiteensä pöytäkirjaan.

Pöytäkirjan allekirjoittaa eduskunnan pääsihteeri. Pöytäkirja tallennetaan viipymättä yleisön saataville tietoverkkoon.

70 §

Täysistunnon päätöspöytäkirja

Täysistunnosta laaditaan viipymättä päätöspöytäkirja, johon merkitään tiedot tehdyistä päätöksistä.

Päätöspöytäkirja on julkinen, kun eduskunnan pääsihteeri on sen allekirjoittanut.

71 § (13.12.2010/71 v. 2011)

Valtiopäiväasiakirjojen julkaiseminen

Valtiopäiväasiakirjat tallennetaan yleisön saataville tietoverkkoon. Valtiopäiväasiakirjoista julkaistaan eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat ja niiden ruotsinkieliset lyhennelmät, hallituksen esitykset ja kirjelmät niiden peruuttamisesta, valtioneuvoston kirjelmät eduskunnalle, eduskunnan tarkastettaviksi saatetut asetukset ja muut alemmanasteiset säädökset ja päätökset, kansalaisaloitteet, kertomukset, valtioneuvoston tiedonannot ja selonteot, luettelo lepäämään hyväksytyistä lakiehdotuksista, valiokuntien mietinnöt ja lausunnot, eduskunnan vastaukset ja kirjelmät, eduskunta-aloitteet, välikysymykset sekä kirjalliset kysymykset vastauksineen. (7.12.2011/1272)

Edellä 1 momentissa mainittuja asiakirjoja voidaan lisäksi julkaista painetussa muodossa tai muuna tallenteena.

Puhemiesneuvosto antaa valtiopäiväasiakirjojen julkaisemisesta tarkempia ohjeita.

7 LUKU

EDUSKUNNAN HALLINTO

72 §

Kansliatoimikunta

Eduskunnan hallintoa varten on kansliatoimikunta. Siihen kuuluvat puhemies ja varapuhemiehet sekä neljä eduskunnan keskuudestaan valitsemaa jäsentä, joille eduskunta valitsee neljä varajäsentä.

Kansliatoimikunta on päätösvaltainen viisijäsenisenä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Kansliatoimikunta voi ratkaista asian myös nelijäsenisenä, jos jäsenet ovat päätöksestä yksimielisiä.

Kansliatoimikunnassa ovat esittelijöinä eduskunnan pääsihteeri ja eduskunnan hallintojohtaja sekä muut kansliatoimikunnan esittelijöikseen määräämät eduskunnan kanslian virkamiehet.

Kansliatoimikunta voi tarvittaessa kokoontua myös valtiopäivien ollessa keskeytetyinä ja eduskunnan lopetettua istuntonsa.

Jollei kansliatoimikunnan toimialaan kuuluvaa asiaa sen kiireellisyyden vuoksi ehditä esitellä kansliatoimikunnalle, puhemies ratkaisee asian väliaikaisesti kansliatoimikunnan esittelijänä toimivan virkamiehen esittelystä. Väliaikainen päätös esitellään kansliatoimikunnan hyväksyttäväksi niin pian kuin mahdollista.

73 §

Kansliatoimikunnan tehtävät

Kansliatoimikunnan tehtävänä on:

- 1) johtaa, valvoo ja kehittää eduskunnan hallintoa ja taloudenhoitoa sekä käsitellä niitä koskevia suunnitelmia ja kehittämisehdotuksia;
- 2) tehdä ehdotuksia eduskunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta;
- 3) päättää, siltä osin kuin erikseen säädetään, eduskunnan kanslian virkaan ja määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämisestä sekä virkamiehen irtisanomisesta ja virkasuhteen purkamisesta;
- 4) päättää, siltä osin kuin erikseen säädetään, eduskunnan kanslian virkamiehen virkavapaudesta sekä viranhoidosta sen aikana;

- 5) antaa asianomaisia valiokuntia kuultuaan määräykset valiokuntien sihteereiksi;
- 6) ratkaista eduskunnan hallintoa ja taloudenhoitoa koskevat muut asiat, joita ei ole osoitettu eduskunnan puhemiehen tai eduskunnan kanslian virkamiehen ratkaistaviksi;
- 7) tehdä aloite eduskunnan tilisäännön säätämisestä;
- 8) päättää arkistotoimen johtosäännöstä; sekä
- 9) päättää niistä muista asioista, jotka laissa, tässä työjärjestyksessä taikka ohje- tai johtosäännössä säädetään sen päätettäviksi.

74 §

Eduskunnan kanslia

Eduskunnan kanslian tehtävänä on luoda eduskunnalle edellytykset hoitaa sille valtioelimenä kuuluvat tehtävät.

Eduskunnan kanslia toimii kansliatoimikunnan valvonnassa.

75 §

Eduskunnan pääsihteeri

Eduskunnan sihteerinä ja eduskunnan kanslian päällikkönä toimii eduskunnan pääsihteeri, jonka eduskunta valitsee.

Jos pääsihteerin virka on avoinna tai pääsihteeri on estynyt hoitamasta tehtäväänsä, eduskunnan apulaispääsihteeri hoitaa pääsihteerin tehtäviä. Jos myös apulaispääsihteeri on estynyt hoitamasta tehtävää, puhemies kutsuu sopivaksi katsomansa henkilön hoitamaan pääsihteerin tehtäviä.

8 LUKU

ERINÄISIÄ SÄÄNNÖKSIÄ

76 §

Eduskuntatyössä käytettävät kielet

Suomenkielinen teksti on eduskunnassa käsittelyn pohjana; ruotsinkielinen teksti laaditaan eduskunnan kansliassa.

Eduskunnan käsittelyyn toimitettu kansalaisaloite käännetään eduskunnan kansliassa suomen tai ruotsin kielelle. (7.12.2011/1272)

Kansliatoimikunnan ehdotukset täysistunnolle käännetään ruotsin kielelle.

Puhemiehen selonteko tehdyistä ehdotuksista sekä perustuslain 42 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus esitetään suomeksi ja ruotsiksi. Puhemiehen muutkin ilmoitukset esitetään myös ruotsiksi, jos hän katsoo sen tarpeelliseksi. Täysistunnossa pidetyn ruotsinkielisen puheenvuoron sisällöstä esitetään lyhennelmä suomeksi.

Suomenkielisten puheenvuorojen sisältö sekä puhemiehen ehdotukset äänestysjärjestykseksi ja ainoastaan suomeksi esittämät ilmoitukset tulkataan ruotsinkielisille edustajille yksityisesti, jos he sitä haluavat.

Valiokunta päättää valiokunnan kokouksissa tarvittavasta tulkkauksesta. Valiokunnan jäsenelle tulkataan kokouksen kulku kuitenkin yksityisesti hänen sitä halutesaan.

77 §

Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen

Euroopan parlamentin jäseneksi valitun edustajan tulee ilmoittaa puhemiehelle, hoitaako hän edustajantointaan vai toimiiko hän jäsenenä Euroopan parlamentissa. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä ennen parlamentin ensimmäistä täysistuntoa. Eduskuntavaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä viimeistään kello 12 kolmantena päivänä siitä, kun hänen kansanedustajan valtakirjansa on tullut tarkastetuksi. Jos hän toimii jäsenenä Euroopan parlamentissa, hänen edustajantointensa hoitaminen keskeytyy silloin, kun hänen varaedustajansa valtakirja on tarkastettu.

78 §

Vaalipiirilautakunnalle ilmoittaminen

Jos edustaja kuolee tai hänen edustajantoimensa lakkaa, eduskunnan pääsihteerin tulee viipymättä ilmoittaa tästä asianomaiselle vaalipiirilautakunnalle.

Jos edustaja toimii jäsenenä Euroopan parlamentissa, eduskunnan pääsihteerin tulee viipymättä ilmoittaa tästä asianomaiselle vaalipiirilautakunnalle.

79 §

Määräaikojen laskeminen eduskuntatyössä

Jos säädetty määräpäivä tai säädetyn määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto taikka lauantai, pidetään seuraava arkipäivää määräpäivänä tai määräajan viimeisenä päivänä.

Määräaika valtiopäivillä suoritettavaa toimenpidettä varten ei kulu valtiopäivien ollessa keskeytettyinä. Määräajasta jäljellä oleva aika alkaa kulua siitä päivästä, jona eduskunta jälleen kokoontuu.

Mitä 2 momentissa säädetään, ei sovelleta määräaikaan, jonka kuluessa vastataan kirjalliseen kysymykseen.

80 § (13.12.2010/71 v. 2011)

Ilmoitukset täysistunnoista ja valiokuntien kokouksista

Täysistunnosta ja sen päiväjärjestyksestä ilmoitetaan niin hyvissä ajoin ennen täysistuntoa kuin mahdollista. Puhemiesneuvosto päättää ilmoittamistavasta.

Kutsusta valiokunnan kokoukseen ilmoitetaan hyvissä ajoin ennen kokousta.

9 LUKU

VOIMAANTULO

81 §

Voimaantulo

Tämä työjärjestys tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

Tällä työjärjestyksellä kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1927 hyväksytty eduskunnan työjärjestys siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

PNE 1/1999, PeVM 9/1999, SuVM 2/1999, EK 27/1999

Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen:

13.2.2003/118:

Tämä työjärjestyksen muutos tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

PNE 2/2002, PeVM 11/2002, EK 40/2002

12.12.2005/10 v. 2006:

Tämä eduskunnan työjärjestyksen muutos tulee voimaan 1 päivänä helmikuuta 2006.

PNE 2/2005, PeVM 8/2005, EK 34/2005

8.12.2006/1190:

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 22 päivänä maaliskuuta 2007.

PNE 1/2006, PeVM 11/2006, EK 43/2006

13.2.2007/219:

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 22 päivänä maaliskuuta 2007.

PNE 4/2006, PeVM 12/2006, EK 52/2006

9.5.2007/609:

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2007.

Valtiontilintarkastajilla ei ole velvollisuutta antaa eduskunnalle tämän eduskunnan päätöksen voimaan tullessa voimassa olleen 12 §:n mukaista kertomusta vuodelta 2007.

HE 71/2006, PNE 2/2006, PeVM 10/2006, EV 202/2006, LJL 2/2007, PeVM 1/2007, EK 9/2007

3.12.2009/1023:

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 15 päivänä joulukuuta 2009.

13.12.2010/71 v. 2011:

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 2011.
PNE 2/2010, PeVM 7/2010, EK 34/2010

7.12.2011/1272:

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2012.
PNE 1/2011, PeVM 7/2011, EK 23/2011

17.12.2012/895:

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.
PNE 1/2012, PeVM 7/2012, EK 37/2012

**EDUSKUNTA
RIKSDAGEN**

ISBN 978-951-53-3494-7 (NID.) • ISBN 978-951-53-3495-4 (PDF)

ISSN 1239-1638